

Luceafărul

Săptămânal de cultură editat de Fundația Luceafărul
Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

An XVI, Nr. 2 (791), Miercuri 30 ianuarie 2008
16 pagini, Preț: 2 lei

În acest număr:

Cronica literară

DAN
CRISTEA

Puzzle

GABRIEL
CHIFU

xxxxxxxx

BOGDAN
GHIU

Cinema

CĂLIN
STĂNCULESCU

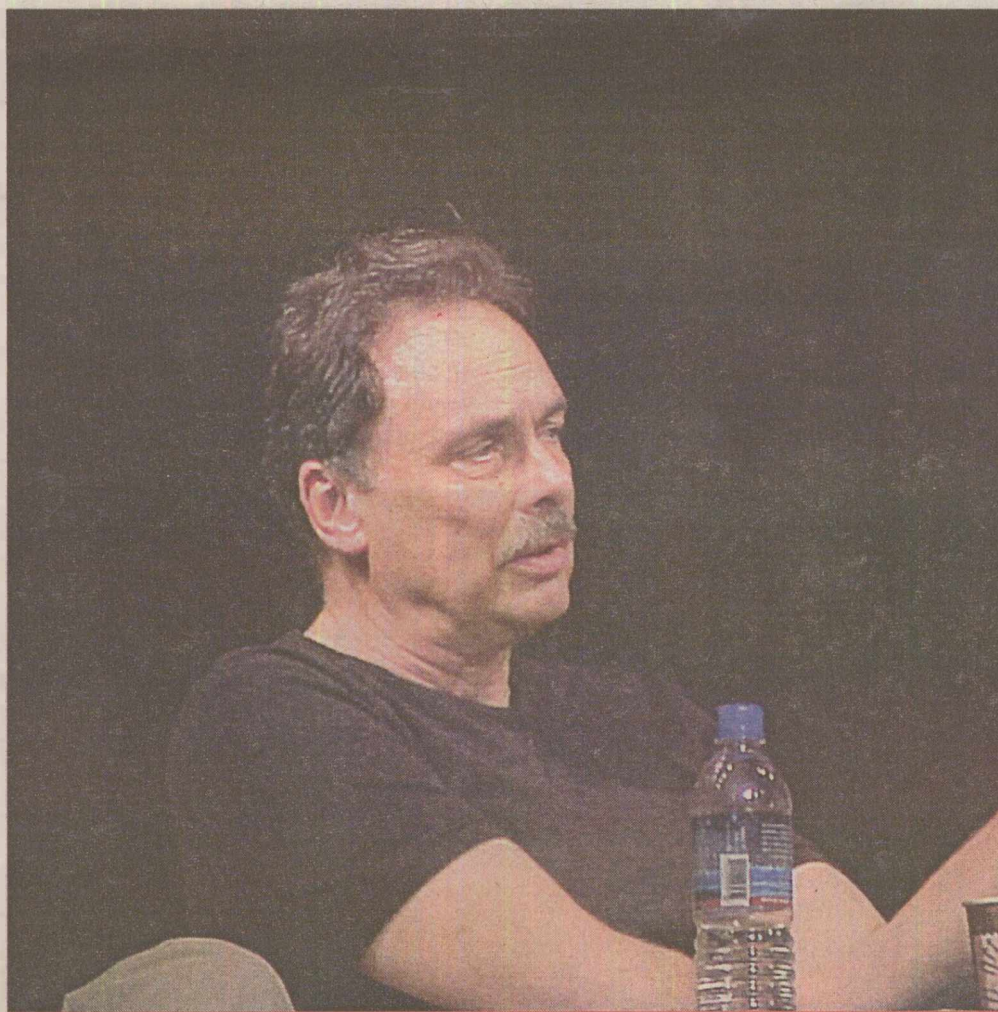
Rubrici de autor

HORIA
GÂRBEA,
STELIAN
TĂBĂRAȘ,
BOGDAN
TEODORESCU

*Dintre sute
de catarge*

– tineri prozatori
IONUȚ
AXINESCU

ARTHUR KOPIT

„Scriu despre ce
nu înțeleg în
totalitate, cu speranța
că, scriind, voi
înțelege mai bine ce
este un mister. Încerc
astfel să clarific acest
mister. Nu este
interesant să scrii
despre lucruri pe care
le știi.“

Interviurile Luceafărului

AZI, UN DIALOG CU MARELE DRAMATURG AMERICAN
REALIZAT DE IRINA BUDEANU

Poeme de

MIHAI GĂLĂȚANU

COMUNICAT USR

În ziua de 25 ianuarie 2008 au avut loc ședințele Comitetului Director și Consiliului Uniunii Scriitorilor din România. Ambele au fost prezidate de domnul Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România.

Comitetul Director a avizat, iar Consiliul a aprobat prin vot proiectul de buget pe anul 2008.

Comitetul Director a examinat proiectele culturale depuse

de membri pe primele 6 luni ale anului 2008 și a decis care să fie finanțate de către USR și cu ce sume. Comitetul a decis asupra numărului de lecturi publice la fiecare filială și a analizat stadiul pregătirilor pentru Festivalul Internațional de la Neptun.

Comitetul director și
Consiliul Uniunii Scriitorilor

O ADUNARE LINIȘTITĂ

Ședințele Comitetului director și Consiliului USR de vineri, 25 ianuarie, au decurs într-o atmosferă plăcută și s-au bucurat de o prezență numeroasă. În problemele discutate s-a ajuns foarte repede la consens, iar bugetul a fost votat cu o singură abținere.

S-a discutat situația curentă a patrimoniului USR și a colectării timbrului literar. Aceasta a fost apreciată de dl. Varujan Vosganian la nivelul a 80% din potențial. Ar fi cazul, desigur, ca editurile neplătitoare să fie în continuare controlate de autoritățile fiscale în vederea stabilirii datoriilor acestora și achitării lor către USR.

Comitetul director a hotărât ca USR să își asume executarea unui proiect propus de dl. Ion Lazu privind realizarea la sediul USR a unui monument pentru toți scriitorii încarcerați din motive politice în perioada comunistă.

În esență, bugetul prezentat de vicepreședintele USR și avizat de Comitet arată

că Uniunea Scriitorilor va realiza o dublare a veniturilor totale față de momentul preluării mandatului de către actuala conducere

și un excedent bugetar care să fie egal cu cheltuielile de funcționare ale USR pe un an, așa cum echipa de conducere s-a angajat.

S-a decis ca tarifele la Casa Scriitorilor de la Neptun să nu fie majorate pentru scriitori și angajații USR, deși s-au făcut importante investiții în modernizarea ei, dar costul cazării pentru nemembri să fie ridicat cu 30 la sută. S-a hotărât ca sprijinul financiar pentru revistele Uniunii și alte reviste la care se plătesc colaborări să rămână cele de la nivelul anului 2007.

Față de bugetele anterioare, a apărut ca noutate atragerea de fonduri superioare prin proiecte.

Domnul Nicolae Prelipceanu, președintele comisiei de validare a USR, a cerut Consiliului să stabilească data votului pentru propunerile comisiei pe care o conduce. S-a stabilit ca lucrările comisiei să fie finalizate până la primul consiliu din toamna lui 2008, urmînd ca, la acea ședință, candidații propuși de comisie să fie validați ca membri titulari.

Proiectele culturale depuse la Uniune și prezentate în Comitet de dl. Gabriel Chifu au fost în număr mare, dar unele nu au primit finanțarea solicitată. Comitetul a stabilit reguli precise pentru tipurile de cheltuieli care pot fi decontate prin asemenea proiecte.

Revista Luceafărul așază printre prioritățile politicii sale editoriale descoperirea și pomovarea tinerelor talente din toate sectoarele creației literare: poezie, proză, dramaturgie, eseu, critică și istorie literară, reportaj etc.

Așteptăm, prin urmare, cu dragoste și interes încercările tuturor celor care cred că au ceva de spus în spațiul literaturii române de azi sau de mâine.

Correspondențele pot fi expediate pe adresa de e-mail a revistei sau pe aceea a redacției, de preferat în formă electronică (CD, dischetă).

Toți cei care ni se adresează vor primi răspuns la Poșta redacției. Cele mai valoroase texte vor fi inserate în paginile „Luceafărului”, la rubrica *Dintre sute de cartige...*

Autorii care doresc să aleagă echipa de critici a revistei „Luceafărul” pentru a le comenta cărțile recent apărute sunt invitați să le expedieze pe adresa redacției.

Rugăm, de asemenea, editurile din întreaga țară să ne trimită exemplare din cele mai noi volume de beletristică sau din alte domenii tipărite.

Luceafărul

Director: Dan CRISTEA
Redactor-șef: Horia GÂRBEA

Redacția: Simona GALAȚCHI, Gelu NEGREA,
Stelian TĂBĂRAȘ
Concept layout: Adrian BALTAG – www.dtp-factory.ro
DTP: Mariana BUNESCU

Revistă de cultură
Editor: Fundația Luceafărul
Apare săptămânal sub egida și cu sprijinul
Uniunii Scriitorilor din România
An XVI Nr. 1 (790), 23 ianuarie 2008
ISSN – 1220-627X
Marcă înregistrată OSIM nr. M 2002 02630

Art director: Mihai ZGONDOIU
Coordonator pre-press: Alexandru FARCAȘ
Administrație, difuzare: Eugen CRIȘAN
Tipărit la CROMOMAN

Adresa redacției: Calea Victoriei, nr. 133, București, sector 1
Tel.: (021)-212.79.94 ; Fax: (021)-312.96.93
email: fundatia_luceafarul@yahoo.com
www.fundatialeluceafarul.ro
Banca Comercială Română – Sucursala Sector 1, București
Cont Lei: RO17RNCB0072049692900001
Cont Euro: RO33RNCB0072049692900004, COD SWIFT: RNCB - ROBU

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!
Reguli generale de corespondență cu redacția: Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază. Textele trimise către rubrica Poșta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate. Revista LUCEAFĂRUL promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

OBSESII VECHI ȘI NOI

U

Un trio pitoresc și ciudat, alcătuit dintr-o fetiță de șase ani, mama ei și o rudă îndepărtată, mătușă în vârstă de optzeci de ani, peregrinează orbește pe străzi, prin locuri deopotrivă credibile și fanteziste, din lipsa banilor și a unei locuințe. Fetița și mama ei și-au părăsit în grabă casa, lăsând în urmă un tată și un soț ("bărbat încrunțat și suspicios"), ca urmare a unui mariaj nefericit. Bătrâna e o fostă cântăreață de cabaret, cu un trecut și o existență la fel de zbuciumate, fire iresponsabilă și boemă, preferând încă rochiile roz și tot ceea ce are atingere cu această culoare, dar, în fond, femeie de treabă, visătoare și guralivă. Coșmarul celor trei personaje fără apărare, hoinărind din gazdă în gazdă, mai mult înfrigurate și înfometate, îl constituie cămătarii și recuperatorii de bani, care le urnăresc și le țin continuu sub amenințare, precum o haită de lupi. De furia cămătarilor, mătușă, de pildă, se închide într-un șifonier cu oglinzi, din care nu mai vrea să iasă vreme de două zile, primindu-și acolo sărăcicioasa porție de mâncare.

Asistăm astfel la o sarabandă a urmăririi și a ascunderii, a hărțuiei și a schimbărilor intempestive de decor, care se prelungește pe aproximativ cincizeci de pagini din noua scriere a autoarei. Iolanda Malamen, așa cum ne-o reamintim și dintr-un volum precedent (*Eu, meseria de călău și melancolica regină*, apărut în 1999), se remarcă prin capacitatea ei inventivă debordantă, prin fantezism și umor, printr-o relatare parodică și nervoasă, în care surprizele de imaginație, de stil și hiperbolă se țin lanț. Modelul tutelar în această privință e furnizat, firește, de poetica nonsensului și a situațiilor absurde din cărțile lui Lewis Carroll, sub a cărui umbrelă se așează, în bună măsură, și întâmplările povestite în narațiunea de față. Descrierea adăposturilor de nevoie, pe cât de precare, pe atât de stranii, ca și a unora dintre gazde contribuie la reliefa surselor de umor. Se doarme astfel, pe rând, într-un apartament invadat de gândaci, a cărui proprietară e o femeie "cu voce ca guițatul unui mistreț", într-un subsol de farmacie veterinară, în trei căzi de baie, de culoare roz-bombon, într-o casă cu cheie făcută din oglindă, într-o mănăstire de maici, în cabina unei macarale dezafectate, în garsoniera a doi tineri homosexuali, plecați într-un turneu exotic, sau "la rădăcina unui smochin secular, învelite cu blestemele cămătarilor și pândite de colții stelelor fierbinți".

Alte situații, de un fantastic și mai pronunțat, întâlnim în povestirea aventurilor avute prin Cartierul Oglinzilor, loc, în același timp, al unei lumi triste și miraculoase. Aici oglinzile sunt obiecte obligatorii de purtat, zeci de tonete înșirându-se de-a lungul trotuarelor și oferind spre vânzare oglinzi și oglinjoare de cele mai diverse forme. Chiar și polițistul cartierului poartă, agățată peste uniformă, o platoșă din oglindă. Pe de altă parte, deși aici se găsesc cele mai ieftine locuințe din oraș, lumea evită să se mute în cartier. Motivul, așa cum ni-l dezvăluie prozatoarea, e acela că "foarte mulți oameni nu suportă să-și privească în fiecare moment chipul ros de sărăcie sau, și mai rău, patimile, candoarea, viciile..." Citatul de mai sus

Iolanda
MALAMEN

Alice în Țara Crime

Editura Charmides, Bistrița Năsăud,
2006, 162 pagini, 15 lei,
coperta Mihai Zgondoiu

constituie un exemplu, printre altele, al modului simplu, insinuant, complet lipsit de teză sau de didacticism, prin care Iolanda Malamen pune alături, într-o rostire firească, lucruri amuzante și lucruri grave, subiecte serioase și subiecte parodice. Tristețea și dezinvoltura, portretul melancolic și portretul caricatural se îngemănează. Motivul oglindirii, al reflectării chipului feminin, îndeobște obosit, chinuit sau înfricoșat de corvoada traiului cotidian, ar fi unul dintre lucrurile tulburătoare, oferite meditației, despre care scriitoarea își propune să vorbească de-a lungul întregii sale narațiuni. La suprafață, așadar, amenințarea sărăciei și a hărțuiei zilnice, simbolizate prin figura cămătarului, "ființa care a dus hăituierea pe culmile artei"; ceva mai spre profunzime, spre adâncul obsesiilor personale, "povestea cu acești cămătari, care mi-a recidivat tote spaimele trăite, copil și adolescentă, în propria familie". În *Alice în țara crimei*, Iolanda Malamen narează, în istorii și ipostaze diferite, nu numai povestea, dar și obsesia fetei orfane sau părăsite de tată, crescute fără ocrotirea paternă. Este o poveste dramatică, reluată iarăși și iarăși, fiind în același timp disimulată cu mare dibăcie.

În primele cincizeci de pagini, care se încheie cu moartea și incinerarea bătrânei mătuși, povestirea e susținută, la persoana întâi, de către mama fetiței Alice, ea însăși scriitoare. Cadrul narațiunii de tip aventură, atât realistă, cât și fantastică, e "spart" prin diverse procedee: amintiri cu iz autobiografic, scrieri către un bărbat din deșert, caricaturi verbale (portretul vărului de peste mări și țări), povestiri de trăznăi și vise, colaje din presă, referiri la un așa-zis "Război al rozelor" în Balcani. După aceste prime pagini, lucrurile se complică din punct de vedere narativ, năzuindu-se către o polifonie de voci și stiluri, după tiparele postmoderniste. Povestitoarea lucrează la un "bistro", frecventat de lume interlopă și de personaje nu mai puțin ciudate. Asistăm aici la conversații felurite, care pot fi povestiri în povestire, devine din povestitoare ascultătoare, primind confesiunile unei femei părăsite, copil fiind, de propriul tată, găsește un manuscris pierdut ("Maria Gavrilovna") pe care îl atașează narațiunii, preia și intercalează textul fiicei sale, Alice, trăind acum în străinătate, undeva în America de Sud, schimbă scrisori cu fiica sa, iar în una din acestea, ultima, inserează un scurt fragment din ro-

manul lui Ioan Groșan, *Omul din Est*. În ciuda interferențelor, e evident faptul că Iolanda Malamen nu poate renunța, deocamdată, la narațiunea la persoana întâi, autoficțională și autobiografică, din care și-a croit o adevărată specialitate.

În confesiunile a două personaje feminine, una viețuind dincoace de Râu, cealaltă, dincolo de Râu, în Uniunea Sovietică, destinele și existențele lor se suprapun pe porțiuni și se luminează prin unele similitudină. Dramatismul, violența vieților, dar și puterea de rezistență dinaintea sorții adverse constituie trăsături comune. Femeia de dincoace de Prut a crescut fără tată, acesta părăsindu-și familia cu lașitate în momentul în care decide să rămână în U.R.S.S. Amintirile femeii, mature acum, evocă o copilărie grea, alături de o mamă cu mai mulți copii, scene de după război (seceta din 1947), anii, apoi, ai obsedantului deceniu, stigmatizarea ca "dușman al popoului" din timpul studiilor și din vremea care a urmat. Își revăzuse tatăl dispărut și ajuns șef de sovhoz în 1957, într-o călătorie în U.R.S.S. Cu acest prilej îi cunoscuse acestuia și noua soție, cu care avuseseră, între timp, trei copii. Această Maria Gavrilovna ni se face cunoscută atât prin amintirile fetei, venite să-și revadă tatăl, cât și prin însemnările dintr-un jurnal. Autoarea jurnalului este ea însăși orfană de părinți (omorâți amândoi într-un atac badițesc), văduvă și mamă după un prim soț. Confesiunile din jurnal dezvăluie o femeie sensibilă și demnă, frumoasă atât trupește, cât și sufletește, o fire melancolică și singuratecă, preferând să sufere în tăcere loviturile destinului. Ea se desparte de șeful de sovhoz, luându-și cu sine copiii și murind, în cele din urmă, trăznită pe câmp. Memorialistul din Iolanda Malamen excelează în conturarea, din fragmente, a unor portrete de femei puternice, greu de înfrânt. Prin simplă comparație, bărbatul se încadrează îndeosebi tipului egoist.

Cea de-a treia istorie, a fetei Alice, care scrie despre o orfană de tată, numită tot Alice, ar constitui, în cuvintele autoarei, "terifianta poveste a răătăcitei adolescente". După moartea tatălui, această Alice, născută dintr-o ficțiune a ficțiunii, se transformă într-o vagaboandă erotomană, fără sentimente și senzații, care ucide, împreună cu un amant de circumstanță, de aceeași vârstă, pe un bătrân cămătar, pentru a-l jefui, ispășind pentru crimă o pedeapsă de cincisprezece ani. Întrupare a forței răului, adolescenta ar reprezenta varianta total negativă, criminală, a fetei rămase în afara grijii și afecțiunii paterne. Ficțiunea se dovedește, în acest sens, și un mijloc de eliberare de sine față de frustrări obsesionale.

Ar trebui să încheie textul acesta pe un ton mai desțins, așa cum cartea Iolande Malamen se încheie cu fragmentul de proză preluat din Groșan. Aici, un tată se comportă, pare-se, grijuliu și afectuos față de fetița sa. Numai că respectivul tată vrea să intre neapărat în partidul comunist, să fie de-o seamă cu ceilalți membri. Oare ce-o fi mai bine?

Dialog cu dramaturgul american ARTHUR KOPIT SCRISUL ESTE

Este foarte greu pentru un reporter să înceapă un dialog cu dvs. Pentru că atunci când ai în față pe unul dintre cei mai mari dramaturgi americani contemporani, nu ști exact cu ce să începi.

– Eu nu cred că este așa de dificil. Eu aș începe acest interviu cu un vin bun. Numai că am observat că la dvs. este o problemă. Atunci când vrei un pahar și se dă o sticlă. Nu știu care e misterul. Nu am reușit până acum să obțin doar un pahar de vin. Nu înțeleg raționamentul. Pentru că o sticlă conține cel puțin zece pahare de vin. Deci ei sunt în pierdere. Or, eu le propun să facă economie. E ceva ilogic. O fi legat de reflexul Ceaușescu? Oare vine din teama lui Ceaușescu de a nu fi otrăvit? Deja am un scenariu. Cred că ar fi un subiect amuzant.

– Ei bine, eu v-am oferit un pahar de vin roșu veritabil din Bănie. Așa că putem începe dialogul nostru, fără umbra lui Ceaușescu. Am văzut în urmă cu mai mulți ani un spectacol impresionant, după una dintre cele mai faimoase piese ale dvs. Este vorba despre *Wings*. Aveți anumite teme predilecte pe care le urmăriți în opera dvs. sau hazardul este cel care hotărăște?

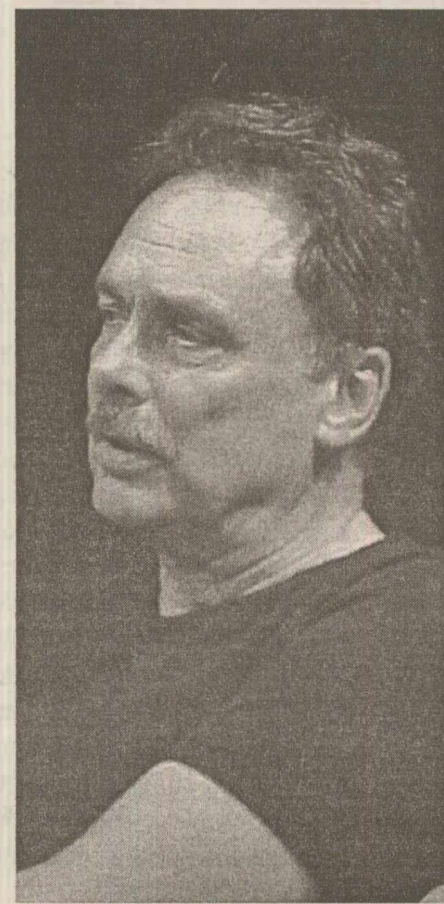
– Nu am teme predilecte, dar întotdeauna pornesc de la un fapt real. Ele se nasc din întâmplare, dar au un simbul de adevăr. Una dintre temele cele mai frecvente este tema identității. Identitatea din toate punctele de vedere, politic, social, existențial, psihologic. În piesa *Wings*, femeia care era afazică își pierde identitatea. Întrebarea este când suntem la fel și când suntem diferiți. În ce fel rămâne aceeași persoană și în ce fel se schimbă. Cred că această întrebare este în toate piesele mele. Sunt multe întrebări. Ce vrem să facem cu viața noastră? Cât control avem? În ce măsură avem un rol, un rol pe care societatea îl cere de la noi?

– Dar nu suntem oare manipulați și nu suntem decât niște marionete în mâna destinului?

– De cele mai multe ori, da. Câteodată conștient, alteori nu. O tânără care apare prima oară în societate își pune tot felul de întrebări: cum să mă îmbrac, ce atitudine să adopt, cum să port dialogul etc. Da, ești manipulat de reclame. Dar există și o manipulare pozitivă, pentru că părinții îi spun ce este bine și ce nu. Totul ne influențează. Știm ce este bine, dar uneori se face și propagandă. De fapt, totul este o formă de manipulare. Totdeauna căutăm ceva în viață. Dorim căldură, haine, bani, dorim să facem rost de un vin bun ș.a.m.d.

– Cred că purtați cu dvs. câteva obsesii. De-a lungul anilor ele v-au urmărit. Fiecare etapă a vieții are o anumită energie. Obsesiile revin, se transformă, unele sunt creatoare, altele doar parazitare. Cu toate acestea, atenția dvs. de scriitor rămâne în

La ora actuală, Arthur Kopit este considerat una dintre cele mai importante personalități ale culturii americane. Dramaturg, romancier și profesor, Arthur Kopit este un newyorkez pur sânge, care a văzut lumina soarelui în 1937. A absolvit Colegiul Harvard cu magna cum laudae. A predat arta scrierii dramatice la Columbia University, Harvard și Princeton. Dintre piesele sale, cea mai jucată și montată și în România, la Teatrul de Comedie, este **Tată, sărmăne tată, mama te-a spânzurat în dulap, iar eu sunt foarte trist**, pentru care a primit, în 1962, Premiul Vernon. O altă piesă celebră a lui Kopit este *Nine*. Ea a fost creată în 1982, ca un musical, fiind inspirată de filmul de referință al lui Fellini, *8½*. Pentru acest musical a fost recompensat cu Premiul Tony. Un alt text celebru al lui Kopit este *Wings*, care a fost montat și în România, având un succes răsunător atât în America, cât și în Europa. Este autorul a peste 20 de volume de teatru, dar și realizatorul a numeroase filme de televiziune. Deși a călătorit în lumea întreagă, întotdeauna se întoarce acasă, la New York, unde locuiește împreună cu soția sa, scriitoarea, și cei trei copii. În România a venit pentru prima oară cu ocazia Festivalului Dramaturgiei Românești de la Timișoara, în octombrie anul trecut.

permanență trează. Spre ce se îndreaptă acum atenția dramaturgului Kopit?

– În general, scriu despre ce nu înțeleg în totalitate, cu speranța că, scriind, voi înțelege mai bine ce este un mister. Încerc astfel să clarific acest mister. Nu este interesant să scrii despre lucruri pe care le știi. Piesa este o explorare, ceva care m-a atras și nu înțeleg de ce mă intrigă acest subiect. Vreau să știu care este esența. În viața ta au fost schimbări și atunci vii cu o piesă diferită. Procesul este același, dar mereu ai alte bagaje. Esența este căutarea. În mod inevitabil, ai un anumit timp alocat acestei scrieri, te afectează. Unii scriitori tratează direct subiecte politice, subiecte de propagandă. Eu, dacă scriu, atunci scriu pentru că am un anumit punct de vedere. Dar

nu scriu politic, militant, ci emoțional sau, dacă scriu despre o situație politică, atunci mai bine aduc ceva original și proaspăt. Ceva care să justifice un război, o situație absurdă. Nu fac morală în piesele mele. Nu dau lecții. Trebuie să-i iubești pe toți, arată-le umanitatea ta, chiar dacă sunt niște monștri.

– Oare, există umanitate și în situații extreme?

– Da. Răul este făcut de oameni. Este o parte a noastră. Nu este un accident.

– Înțeleg că faceți un teatru psihologic.

– Nu este vorba despre psihologie. Trebuie să simt, să ating adevărul. Scena este artificială, nu este viața reală, este abstractă.

Actorii pretind că sunt cineva, deci deja avem o minciună dacă scriem bine. Dacă joacă bine aceea minciună trece o rampă. Trebuie să ni se pară adevărat. E cel mai greu lucru pe scenă. Actorul, dacă declară că este Hamlet, noi trebuie să-l credem, este o problemă de imaginație. E ceva foarte personal. Un spectator crede, altul nu. Adevărul poate fi psihologic, dar el este etern uman. Eu trebuie să tratez publicul cu respect, eu caut adevărul.

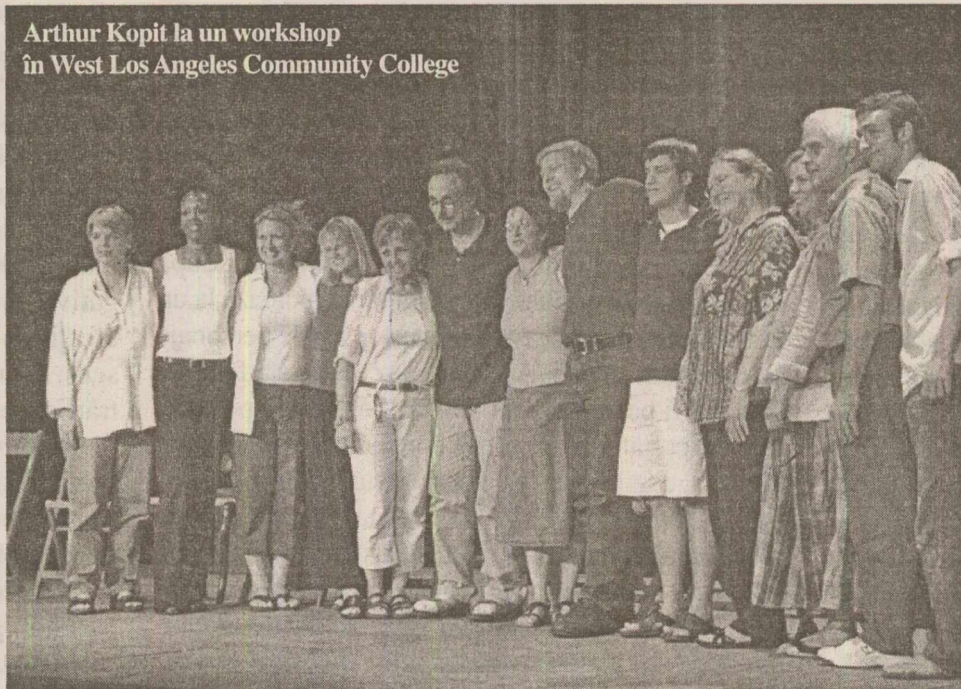
– Când scrieți o piesă vă gândiți la public sau scrieți pentru că aveți o nevoie acută de exprimare?

– Îmi imaginez că eu sunt publicul. Întotdeauna mă întreb dacă îmi pasă de piesa mea și încerc să nu-mi pun întrebarea dacă e bună sau nu, pentru că atunci devii propria ta cenzură și ești tentat să ștergi mereu, să cosmetizezi, să intervii politically correct. De fapt, tu știi exact când scrii foarte bune și când nu. Cel puțin așa se întâmplă în cazul meu. Este foarte important să simți atunci când ești sincer și când te prefaci.

– Ce fel de dramaturg sunteți? Genul de dramaturg izolat sau genul de dramaturg căruia îi place să fie în jurul actorilor, regizorilor, în mijlocul teatrului, pe scenă?

– Legătura mea cu teatrul este foarte specială. Nu pot spune ce gen de dramaturg sunt. La New York, unde trăiesc de-o viață, am un singur teatru cu care colaborez. Nu aș putea spune neapărat că acest lucru este alegerea mea. Eu cred că este mai mult o chestiune de temperament. Unii preferă la discotecă, vor să iasă cât mai mult în societate, alții nu. Nu există rețete. Important este ca munca pe care o faci să-ți iasă cât mai bine. Cum obții lucrul acesta nu are importanță. Un singur lucru este important: să crezi în ceea ce faci. Da, există dramaturgi care

Arthur Kopit la un workshop în West Los Angeles Community College

ESENȚA CĂUTĂRII

colaborează foarte bine cu teatrele. În America sunt teatre care joacă numai anumiți dramaturgi. Pur și simplu te duci la un teatru pentru că știi că acolo se joacă doar piesele dramaturgului x sau y. Cum așa funcționează pe aici relația dintre dramaturg și teatru. Consider că este foarte important să-ți cunoști actorii.

– *Ați călătorit foarte mult. Experiența vine și din afara Americii sau este cantonată în acest continent?*

– Experiența mea artistică și umană se leagă foarte mult de călătoriile mele. Am nevoie de diferite perspective asupra lumii, cât mai multe și cât mai diverse. Îmi place să călătoresc, să mă confrunt cu situații dintre cele mai diverse. Nu cred că există loc pe planeta asta pe care să nu-l fi vizitat, fizic sau imaginar. M-au impresionat foarte mult Japonia, Finlanda, Lituania, Mexicul. Nu demult am fost în Rusia. Este fabulos. Iată, acum mă aflu pentru prima oară în România. Îmi place foarte mult teatrul de aici. Vă mărturisesc că sunt foarte interesat de Europa de Est. Mă atrage cultura din aceste țări și sunt interesat de mentalitățile oamenilor. Universul lingvistic este seducător, pentru că, deși nu știu limba, simt dincolo de ea oamenii, situațiile, întâmplările. Se spune că atunci când ești tradus într-o limbă nouă se pierde ceva din sensul original. Într-un fel așa este. Dar, pe de altă parte, textul tău capătă noi valențe.

– *În general, dramaturgii sunt foarte eu de mulțumit. Arareori le place ceea ce văd pe scenă. Nu sunt deloc încântați de ceea ce văd pe scenă: de viziunea regizorală. De modul cum acesta a interpretat textul. Dvs. din ce categorie faceți parte?*

– Câteodată sunt mulțumit. E foarte dificilă această relație. De cele mai multe ori, dramaturgul găsește un regizor cu care se înțelege și lucrează în cea mai mare parte a timpului cu el. Cu alte cuvinte, mergi la sigur. Eu nu vreau ca textul meu, care este copilul meu, să fie crescut oricum. Am avut cele mai variate experiențe. Au existat regizori a căror imaginație m-a impresionat. Într-o piesă foarte bună există aspecte pe care însuși dramaturgul nu le-a anticipat. Dar le descoperă regizorul. Este fascinant să vezi cum se naște sub ochii tăi piesa pe care ai tradus-o. Este și nu este piesa pe care tu ai așezat-o pe hârtie. Dar vreau să fiu bine înțeles. Asta nu înseamnă că regizorul poate interveni pe text. Nici nu se discută acest aspect. Pur și simplu regizorul nu are voie să se atingă de nici o replică, de nici un rând. Numai dacă are permisiunea mea o poate face. Dar, practic, acest lucru nu se întâmplă. Dacă cumva a făcut-o, îl dau imediat în judecată. Iar sumele pe care trebuie să mi le plătească sunt foarte mari.

– *Să înțeleg că dramaturgul american este un rege?*

– În America despre asta vorbim. Dramaturgul este foarte respectat. Atât de comunitate, cât și de oamenii din teatru. Eu pot trăi doar din scrisul meu. Nu sunt plătit cu sume exorbitante, dar sunt plătit în așa fel, încât să nu îmi lipsească nimic. Depinde foarte mult și de câți bani produce teatrul, cât de important este în comunitatea respectivă, câți sponsori are, cât de bine știe managerul să obțină bani. Știu că în Europa lucrurile nu stau deloc așa. În Rusia, dramaturgii sunt foarte prost plătiți. Am avut câteva experiențe nefericite. Am văzut piese de-ale mele pe care s-a intervenit. Vă dați seama, ce a urmat. Constat că în Europa nu există nici un respect, nici o considerație pentru dramaturg. Nu știu exact cum stau lucrurile în România, dar eu nu permit nimănui, chiar dacă îmi găsește nu știu ce justificare, să-mi umble pe text. Da, accept cu mare plăcere orice intervenție a imaginației și creativității regizorului. Poate face un spectacol fantastic, dar fără

intolerabilă. Așa că am intervenit. Am fost foarte nervos. Mi-au furat copilul.

– *La noi, se naște un nou val al tinerilor dramaturgi, care-și face destul de greu loc. Există un conflict artificial între vechea și noua generație. Cum e în America? Cei consacrați îi acuză pe cei tineri de un limbaj violent, trivial, prea direct, iar cei tineri îi etichetează pe seniori, ca depășiți, expirați?*

– Nu, nicidecum. La noi, în permanență sunt voci noi care împrăspătează dramaturgia. Există dramaturgi care scriu în stil vechi, așa cum există dramaturgi care scriu foarte realist. Alții au un limbaj extrem de violent, agresiv. Toate aceste piese sunt puse în scenă. Care este problema? Cu cât sunt mai variate stilurile, modalitățile de interpretare a lumii, cu atât mai bine. Din cinci, șase dramaturgi noi, cu siguranță se va alege unul foarte bun. De aceea, existența unui conflict mi se pare o prostie. Așa cum ar spune Tre-

lină, limba nu mai este o barieră. Orice barieră cade. Simți această limbă ca făcând parte din tine, din ființa ta. De aceea iubesc atât de mult și teatrul kabuki.

– *Să înțeleg că vă doriți ca regizoarea Cătălina Buzoianu să vă pună în scenă piesa Descoperirea Americii?*

– Da, mi-ar plăcea. Este o regizoare uimitoare. Este o comoară. Pentru mine este o onoare că a realizat acest spectacol-lectură cu actorii de la Naționalul timișorean. Auzisem că teatrul românesc este foarte bun. Dar acum m-am convins. Când nu cunosc limba, mă uit la public. Am văzut cum reacționează spectatorii. Au fost entuziasmați. Sunt foarte atent la limbajul trupului, la atitudinea lor. Pentru că iubesc atât de mult muzica, mereu fac comparație cu o seară în sala de concert. Descoperirea teatrului românesc, descoperirea actorilor, a regizorilor, a publicului sunt experiențe de neuitat.

Arthur Kopit înconjurat de un grup de dramaturgi americani care au participat în august anul trecut la Master Playwright Arthur Kopit

să se atingă de text. În călătoriile pe care le-am avut, a trebuit să mă răfuiesc cu câțiva regizori și cu directorii teatrelor. Rezultatul? Au fost nevoiți să-mi plătească niște sume considerabile. Singurii care pot lua doar fragmente din piesele mele sunt studenții. Pentru mine textul este ca o simfonie. Ești obligat să respecti partitura, oricât de genial ai fi ca interpret.

– *Există un sindicat al dramaturgilor americani?*

– Da, în America este un sindicat foarte puternic al dramaturgilor. Și în Rusia există o agenție de impresariat care face foarte mulți bani. Revin la exemplul Rusiei, pentru că am fost acolo de curând. Este absolut extraordinar teatrul rusesc. Din păcate, însă, am avut și experiențe care m-au înfuriat. Multe dintre textele mele erau masacrate. O situație

plev, este destul loc sub soare pentru toți. Întotdeauna vor fi unii care vor spune: îmi place numai ce este nou sau îmi place numai ce este vechi. Eu nu am încredere în acest soi de filosofie. În dramaturgie nu există rețete.

– *Sunteți și un pasionat spectator de teatru și film?*

– Așa cum v-am mai spus, am fost foarte impresionat de teatrul rusesc. Dar descopăr aici, în România, un teatru excepțional. Mi-a plăcut enorm *Visul* regizoarei Cătălina Buzoianu, este superb. Cum să nu iubești așa o performanță, așa un joc uimitor. Un mare spectacol. Actorii sunt minunați, chiar dacă vorbesc o limbă pe care eu nu o înțeleg. Din punctul meu de vedere, limba nu constituie o barieră. Are atâta poezie această limbă, atâta muzicalitate, e încântătoare. Când totul este profesionist, când spectacolul curge ca o apă

– *Descoperirea Americii este ultima dvs. piesă, tradusă excelent de dramaturgul Horia Gârbea pentru Editura Brumar. Este o piesă istorică sau este o parabolă a conflictului dintre civilizații, când America profundă a fost confiscată?*

– Da, din toate e câte ceva. Nu este o piesă istorică în sensul tradițional, dar păstrează un fir narativ din istorie. Este vorba despre conflictul dintre civilizații și despre ce se întâmplă atunci când faci presupuneri despre alți oameni, un conflict esențial între valorile materiale și spirituale.

A consemnat Irina Budeanu

NOUL EVAZIONISM

GABRIEL CHIFU

Mărturisesc brusc, fără precauții: pe mine, unul, realitatea publică românească, în care sunt pus să-mi duc zilele, mă bulversează / mă exasperează / mă năucește / mă disperă. Tot ce se întâmplă în jur e de natură să ne întoarcă pe dos: nerespectarea, de fapt totală ignorare a regulilor. (La noi, regulile par să existe doar pentru a fi încălcate!...) Dar și scandalul conținut și smintit din lumea politică. (Nici nu mai contează care dintre tabere are dreptate...) Dar și hoția mioritică și minciuna mioritică, infinit inventive. Dar și manelizarea tembelă, în masă. Dar și oribilele vești ce ne vin de la conaționali noștri risipiți prin Europa. Dar și disprețul ostentativ față de adevăratele valori, în vreme ce televiziunile ne vâra în ochi și în creiere, cu o

insistență și o agresivitate de neoprit, tot felul de fătuci, de fufe cu un merit unic (își dau ușor veșmintele jos) și tot felul de miliardari-din-senin bizari ori de-a dreptul agramați și apucați, ce devin modele pentru biata nație. Dar și vorbele goale, tot caruselul acesta nefârșit de palavre care ține loc de fapte, acele fapte ce ar trebui să ne ducă în rândul țărilor europene civilizate. Dar și traficul de coșmar din București, un oraș al gropilor și al veșnicei asfaltări. Dar și șoselele noastre care vorbesc atât de bine despre fatidica noastră neputință de a construi ceva ca lumea. (În aproape douăzeci de ani de dezmăț al îmboșăgățirilor peste noapte, n-am fost în stare să construim măcar o singură autostradă decentă, una care să ne lege de restul continen-

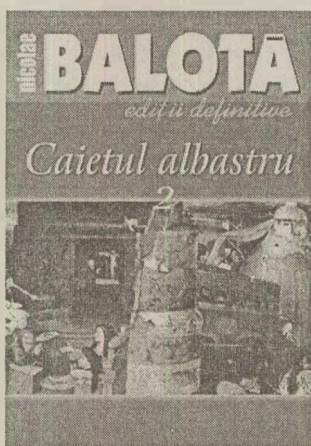
tului; vai, țara pare, când încerci să pomești cu mașina spre Vest, un fel de capcană din care e imposibil să ieși, să scapi!...) Da, aproape totul aici lezează bunul simț, măsura și logica. Tot ce se cheamă realitate publică se dovedește ceva lipsit de coerență interioară, ceva illogic, ceva irațional, ceva absolut inconsistent, aidoma pământurilor mișcătoare, ceva incomprehensibil în fond care, fiindcă nu înțelegi cum funcționează, tulbură bunul mers al minții tale.

De aceea ajung, polemic, programatic, să refuz ordinea lucrurilor așa cum este ea propusă de lumea exterioară în care mi-a fost dat să trăiesc și aleg, ca soluție de salvare individuală, de supraviețuire, calea

unui *nou evazionism*. (Cuvântul are o anumită pre-istorie a sensurilor sale, dar nu aceasta interesează acum...) Luăm primul înțeles: dicționarul ne spune că substantivul *evaziune* înseamnă *evadare*. Adică evadez, asta fac, mă retrag din această realitate care mă rănește la fiecare pas, care funcționează alandala, destructurat, și mă refugiez în lumea ficțiunilor mele literare. Aceasta, pusă în cumpănă cu lipsa de coerență, de logică, de raționalitate a realității propriu-zise, îmi dă un sentiment reconfortant de certitudine, de securitate, are fundament, geometrie, soliditate, principii. În fragilitatea sa structurală, firească de altfel, în imaterialitatea verbalității sale, în abstracțiunea sa naturală, acest univers de cuvinte este, totuși, un teritoriu mai sigur și mai coerent pentru mintea mea. Pentru mintea mea care, repet, în lumea românească a prezentului, se simte dezorientată, înstrăinată, ultragiată, gata ori-când să fie aruncată în aer de toată această dezolantă și absurdă comedie cotidiană.

CĂLĂTORIE PRIN MEANDRELE AMINTIRII

Comentarii

MARIANA CRIȘ

unui caiet. Urmărit de securitate (mai trecuse prin pușcăriile ei) în trenul care avea să-l aducă la București, la un moment dat este ridicat de agenți și dus în Capitală pentru anchetă. În compartiment mai era un student, o cunoștință de la Cluj. În momentul când a fost luat de agenții securității, gândul său a fost să lase geanta în compartiment. De ce? Pentru că în ea era jurnalul său și cățile, interzise pe vremea aceea. Tânărul student, ajuns în Gara de Nord, a luat această geantă, și a depus-o la *Obiecte pierdute*. Imediat l-a înștiințat pe Ion Negoitescu, care la rândul lui, a anunțat-o pe mama lui Balotă, iar jurnalul a fost salvat. După 1990, maturul Balotă a refăcut acest jurnal, iar prima ediție a apărut în 1998 la fosta Fundație Culturală Română, azi Institutul Cultural Român. Ce l-a determinat pe autorul minunatei cărți despre Argezi să publice acest jurnal, care este o contribuție deosebită atât pentru literatura noastră diaristică, dar și ca mărturie a unui timp pe care tinerii de azi nu-l pot înțelege? În primul rând, jurnalul a fost destinat publicării. Autorul îl considera *intim*, dar se gândea la un eventual lector. În al doilea rând, la fel ca la Cioran, el este șantierul de lucru al cărții dedicate operei și personalității lui Argezi, precum și a *Artei lecturii*, volume care aveau să apară mult mai târziu.

În al treilea rând, Balotă a simțit nevoia de a-l integra în notațiile făcute la revenirea în țară, după un exil de mai bine de un deceniu. Această integrare a *Timpului mort* în *Remember* este realizată fără trunchiere a discursului. Cu alte cuvinte, autorul amestecă în creuzetul existenței sale cele două perioade, încât ne ia părtași la o călătorie în meandrele amintirilor sale. Uimitoare la un istoric al literaturii comparate este arta descrierii. Nicolae Balotă observă cu minuție realitatea înconjurătoare. Urâtă, degradantă pentru condiția umană. Și totuși, tonul nu este cel al ranchiunii, ci unul al reflexiei. În acest balans, bine echilibrat între *Timpul mort* și *Remember*, ai senzația că autorul caută să-și explice un fapt greu de înțelesuri. Cum a fost posibil? În anii interbelici, România se așezase pe solul unei normalități europene. A trebuit să vină al Doilea Război Mondial pentru ca URSS să-și întindă tentaculele și toată normalitatea să fie închisă în sistemul concentraționar. În acest din urmă sistem tânărul, care visa o carieră universitară, a fost obligat să intre. Dintr-un jucător onest a devenit victimă a istoriei contemporane. Acest mecanism vrea să-l înțeleagă autorul. Și pentru a-l înțelege recurge la o narațiune confesivă, descriptivă, unde fiecare detaliu al existenței capătă im-

portanță. Prietenii, relațiile cu lumea scriitoricească, cărțile sunt adevărate personaje care populează acest roman confesiv. Fiindcă acest volum îl putem încadra în acest gen românesc. Nu este un simplu jurnal existențial și de idei, ci mărturie în fața istoriei necruțătoare. Salvarea autorului au fost lecturile aprofundate din literatura franceză, engleză și germană. Spiritul iscoditor l-a salvat, pentru a nu cădea în zloata mocirloasă a comunismului. Când nu a mai putut suporta a ales exilul. Iar în acest exil cariera autorului avea să se desăvârșească. A predat la universități prestigioase din Germania și Franța, iar când s-a întors în țară, Universitatea bucureșteană l-a tratat cu indiferență. A plecat, iar acum, la Nisa, își desăvârșește opera. Este un destin care spune mult despre realitățile românești postbelice. Mulți dintre cei care au puterea decizională nu se pot debarasa de reziduurile comunismului și asta este foarte grav.

Recursul la lectură, pe care o viață întreagă Nicolae Balotă ni l-a insuflat, la acea bibliotecă borgesiană a fost salvarea sa în fața unei hidre ce s-a hrănit cu simțăminte noastre, cu iluziile și speranțele noastre. Acum, într-o evasidemocrație, lecția pe care Nicolae Balotă ne-o dă este demnă de a fi luată în considerație.

Cărturarul Nicolae Balotă a publicat la finele anului trecut, la Editura Ideea Europeană, ediția definitivă a jurnalului *Caietul Albastru*, o emoționantă călătorie prin perioada instaurării comunismului la noi, cât și a realităților noastre post-decembriste. Această ediție este structurată în două părți: *Timpul mort 1954-1955* și *Remember 1991-1998*. Povestea acestui *Caiet albastru* este una proprie perioadei, când, nevinovat, hoardele barbare ale securității te ridicau fără niciun motiv. Debutul se petrece în anul 1954, când tânărul Balotă pleca de la Cluj spre București și avea într-o geantă acest manuscris, închis între copertile albastre ale

DIN NOU LA PIAȚĂ – DIN TURNUL DE IVORIU

Rubrica lui
Alexandru
George

Am evocat în articolul precedent și situația cărții românești în cele două decenii care au precedat comunismul, mai ales sub aspectul comercial de mare avânt în ultimul. Am fost foarte sensibil la o realitate ignorată (până azi) de majoritatea cititorilor chiar de vârsta mea, pentru că, după cum am mai spus-o în paginile mele memorialistice, am avut șansa specială (ajutată doar de precocitate) să cunosc multe dedesubturi ale acestei industrii în plin avânt. Pentru mine, încă din copilărie, cartea n-a fost doar un cadou prețios primit la ocazii festive sau o piesă respectabilă și temută din arsenalul meu de școlar, ci un „ce” care se lega de sub-solurile Editurii Cartea Românească, în ale cărei uriașe depozite aveam acces datorită înrudirii cu unul dintre directorii - proprietari sau a faptului că, elev la liceul Mihai Viteaz, puteam intra în marea uzină de cărți de la „Cugătarea”, unde directorul Georgescu Delafras îi îndemna pe elevii din vecinătate să vină și să cumpere cărți la preț de editură (făcându-ne și o mică reducere atunci când luam mai multe. Nu mult mai târziu, ducându-mă la Universul Copiilor să fac cunoștință cu celebrul Moș Nae (unde am dat în primul rând peste un tânăr în care aveam să-l identific pe Mihai Gafița) era să fiu strivit de baloturile de hârtie de ziar, ridicate și coborâte cu elevatoare cum nu mai văzusem de mari. În timpul comunismului mi-am completat informațiile prin Montareanu, fost patron al librăriei Socec, devenit, ca și Arș. Acterian, anticar clandestin, o meserie pe care o exercitau și alții (Radu Stroescu, I. Cărăbaș) de la care am aflat multe.

... Dar, din informațiile acestora și din impresiile mele copleșitoare mi-am format o idee greșită asupra căreia abia în 1981 mi-a atras atenția Mircea Eliade într-o unică întrevedere a noastră. El mi-a dezvăluit că *niciodată cartea românească de literatură n-a fost rentabilă*, toate palatele pe care le admirasem eu se înălțaseră dintr-o marfă cu un curs forțat: manualele școlare, dar și din anexe ale industriei tipografice, iar restul reprezentau traduceri care, adaug eu, până la venirea comunismului erau mizerabile, inadmisibile, cu unele excepții din marii clasici (Homer, Shakespeare etc.) publicate pentru prestigiu, de multe ori de ochii lumii.

Dar, încă de copil, mi-am format impresia că tot ce privește cartea, inclusiv conceperea și scrierea ei intră în categoria «afacere», cuvânt magic, deși foarte frecvent în lumea capitalistă în care mă formasem și trăiam. Or, lumea aceasta, considerată de comuniști una a ticăloșiei și banditismului, avea totuși și ea generoșii ei și unul dintre aceștia, cu vocația de mare Mecena, a fost bancherul Aristide Blank fondatorul editurii Cultura Națională, fără scopuri lucrative, care, pusă sub președinția lui V. Pârvan (dar și sub administrarea catastrofală a lui M. Simionescu - Râmnicăneanu) a ridicat mult nivelul cărții românești în epocă.

Banca Marmorosch - Blank, încăpută pe mâna tânărului Aristide, care era și scriitor

(avea la activ cărți în limba franceză și română, piese de teatru, dar se încercase și în transpunerea lui Eminescu în franțuzește), a falimentat la sfârșitul anilor '20, una dintre cele mai mari catastrofe care au zguduit România acelor ani, dar omul, deși compromis, n-a renunțat la adevărata lui dragoste. Va înființa editura după 23 august 1944, dar până una alta a fost finanțatorul editurii prestigioase a *Fundației Regele Carol II*, căreia i-a cedat personalul cu o experiență perofesională.

Cu asemenea forțe și cu sprijinul moral și material al monarhului mare iubitor de carte, Fundația a desfășurat o activitate strălucită (stimulând și pe alții) sustrasă intereselor meschine. A publicat și traduceri, dar îndesoebi de clasici (Platon, Homer, Turkiade etc.) însă prin colecția inițiată și îngrijită chiar de Carol,

Energia, a promovat și traduceri de nivel mai popular, iscălite de traducători conștiincioși, dintre care nu lipsesc Alexandru Marcu, Mircea Eliade, C. Noica, dar mai ales Petru Comarnescu (cu mult O'Neil, teatru englez), nici Dragoș Protopoescu (cu Shakespeare) colecția avea capete atractive, dar nu populariza instanțee din ?.

Editura Cartea Românească s-a păstrat în sobrietate și a promovat copleșitor cartea autohtonă, cedând foarte târziu, în pragul desființării. Avea coperte tip, elegante, cu titlul roșu carmin, pe fond crem, aproape alb și așa au apărut romanele lui Ionel Teodoreanu, dar și ale lui Panait Istrati, toate povestirile și schițele lui Brătescu Voinești sau Al. O. Teodoreanu, dar și romanele în vogă la un anumit public ale lui C. Manolache și Octav Dessila. Imediat după înființare, editura adoptase coperta uniformă și eu s-a întâmplat să posed până de curând un volum desperecheat din *Ion* într-un galben de-

colorat ajuns sânge-bleu, dar și *Craii de Curtea Veche* în ediția princeps cea mai proaspătă (1929) și mai solid cartonată (câta diferență între aceasta și *Remember*, de la Cultura Națională sau a *Crailor*... la Ed. Coressi, 1945) sub îngrijirea lui Dinu Albușescu și N. Steinhardt, cu ilustrațiile lui G. Tomaziu – poate cea mai frumoasă carte românească a momentului. Pe scurt, experiența mea puțin insolită prin cuprindere mi-a dat ideea complexității, activității editoriale, fără să caut a-mi explica de unde provine rentabilitatea pe care i-o atribuiam cu destul naivitate. Informațiile ulterioare m-au dus la adevărul că palatele impozante fuseseră ridicate din hârtie, dar nu din opere literare, ci din comenzi de la ministere, formulare și acte tip, comandate de primării, de bănci care foloseau acțiuni și așa mai departe. Hertz fusese o enormă excepție cu scandalosul său succes.

A venit vorba în considerațiile mele și de acordarea de autografe, a căror importanță mi-a scăpat la vremea aceea, deși am vânturat atâtea librării și, deși chiar în anii comunismului, el s-a practicat cu efecte ce se pot deduce – deși e tot un fenomen al econo-

trecătorii de dincolo de vitrină. Nu m-am înghesuit printre ei, deoarece îl disprețuiam cu obișnuita-mi precocitate pe autorul considerat de mine doar „pentru fete”. Alături, în vitrina dinspre Cercul Militar trona Mihail Sadoveanu, ocupând tot ecranul (dar fără fotografie) nu cu ultimele produse, ci cu cărți mai vechi, într-o copertă uniformă, ce-i aparținea în exclusivitate și pe care o regăseam neschimbată în afara obișnuitelor „lansări”. Eu n-am surprins niciodată pe nimeni oprindu-se să privească.

În fiecare an, în vacanța baroului, Ionel Teodoreanu oua un roman de câteva sute de pagini, uneori în două volume, pe care-l ouase de obicei la munte, în zona turistică sau la vreo mănăstire din Moldova, mai ales din regiunea Neamț, nu departe de defileul marelui său maestru pe care-l venera, fără a-l urma. Era totuși un om foarte muncitor, în umbra aparențelor de ușurătate în toate sensurile ce pot da cuvântului. Sadoveanu avea un contract ferm cu Editura Cartea Românească (din al cărui consiliu de administrație făcea parte) să producă anual două cărți noi ce-i erau plătite cu anticipație, osebite de ce i-ar mai fi „venit” să scrie. Țin însă să preciza în seria aceasta de informații puțin știute că nici unul, nici celălalt nu trăiau din încasarea drepturilor de autor, așa cum ar presupune cititorul și scriitorul de astăzi, nimeni n-a fost, până la comunism, în această situație.

Și totuși, creatul și publicatul erau o afacere de care am fost conștient încă de pe la 11-12 ani, când mi se dădeau bani de acasă să cumpăr cărți, mult peste ce reușeau camarazii mei de vârstă. M-am obișnuit să văd în carte un obiect de tranzacție, să descopăr că le pot obține la un preț onorabil, că pot fi date la schimb, vândute la nevoie prin tocmeală... Și ceea ce mi-a cristalizat cel mai direct ideea a fost librăria Ion Creangă, din apropierea Bisericii Armenești, ținută de domnul Sică (pe numele lui complet, pe care legile rasiale antonesciene îl obligau să și-l divulge: Cojocaru Burah, zis Sică Marovici), o librărie minusculă, dar extrem de bine aprovizionată și care, în plus, avea și o bibliotecă de împrumut abil asortată de care beneficia tot cartierul. Acolo l-am văzut în anii războiului pe fostul meu coleg din clasele primare, M. Ivănescu. Și eu, și el, până mult mai târziu, l-am evocat pe patron cu recunoștință.

Librăria lui se numea Ion Creangă și, mai anii trecuți, pe când mai eram în raporturi bune cu Ștefan Cazimir, i-am atras atenția asupra acestui important loc istoric și el, după ce mi-a corectat pronunția greșită convingându-mă că se spune Burăh, nu Burah, motiv pentru care îi sunt extrem de recunoscător, a adăugat cu o oarecare amărăciune:

Nici nu se putea să dea prăvăliei sale alt nume decât acela al unui mare antisemit.

Eu i-am replicat ceva de genul:

Păi, bine, neicușorul, așa e comerțul ! Ce crezi, așa e comerțul, nu pricepi ?

...Ceea ce regret și acum pentru cititorii mei nedumeriți și pentru scriitorii indignați: că trebuie să iasă din turnul de ivoriu, pentru a descinde și ei în piață.

... Dar, din informațiile acestora și din impresiile mele copleșitoare mi-am format o idee greșită asupra căreia abia în 1981 mi-a atras atenția Mircea Eliade într-o unică întrevedere a noastră. El mi-a dezvăluit că *niciodată cartea românească de literatură n-a fost rentabilă*

POEME DE MIHAI GĂLĂȚANU

DOUĂSPREZECE CÎNTECE ÎNAINTEA NAȘTERII

1.

Am fost de acord să mă nasc. Gata, am căzut de acord să mă nasc. Am spart codul nașterii. Nu mai contează cum. Ademenit. Convins. Momit. Plin de speranțe. Gata de iubit. Nu mai contează cum. Sînt în naștere. Sînt hotărît. Am acceptat provocarea. Am acceptat să mă nasc, deși nici măcar nu știu dacă e un lucru bun.

Am acceptat să văd iarăși lumea.

Abia aștept. Ard de nerăbdare. Am o șansă să fiu mîntuit. Viața mea se pregătește să trăiască. Mama mea m-a chemat pe nume. Numele m-a smuls din nemișcare. Voi fi poet, pe lumea aceasta. O să mă îndeletnicesc cu anevoioasa treabă a scrisului. Voi fi scribălău în cetate. Scribul cetății. Voi consemna tot ce e de consemnat Ori numai ceea ce e de numit. Măsurat, cîntărit, împărțit, aici, de născut, aici de murit. Dincoace, de înviat.

*

Catastife. Hărți. Hieroglifice. Toate sînt monopolul meu. Apanajul meu. De notat. De văzut. De descris. De închinat. De binecuvîntat. De absolvit. Măsurat, cîntărit. Împărțit. Și, mai mult, de iubit.

AL DOILEA CÎNTEC ÎNAINTEA NAȘTERII

Cad în lume. Mă rostogolesc. Sînt un fetus bătrîn care, deși a reușit să întîrzie nașterea, acum alunecă-n lume.

Am păcălit jghebul strîmt al nașterii.

Al încarnării.

E o pîlnie locul în care cad.

Mă îndrept către o femeie tînără și frumoasă.

Către pîntecul ei. N-o recunosc. Încă

n-o recunosc.

Este mama.

Da, ea va fi mama.

Sînt aspirat.

Un vertij mă trage spre acest tribut de sînge.

Spre această mînă fragilă de oscioare.

Vin către naștere.

Cad. Alunec. Toate deodată. Viața mea se poate socoti întocmită.

*

Ce femeie frumoasă! Cum n-am văzut eu pînă acum. Cum n-am remarcat-o între atîtea alte femei frumoase ale lumii? Cum n-am știut mirosul ei? Și cum nu i-am știut mersul? Cum de nu m-a atras tinerețea ei? Ce femeie! Cu părul ei lung ar putea să șteargă toate lacrimile mele de copil, viitoare. Și ochii ei ar putea să fie ochii mei. Și, în părul ei, ai putea să ascunzi un soare.

TIME TRAVELLING (Cîntec înaintea nașterii numărul 3)

Sînt un călător prin timp.

Am construit mașina timpului.

Am reușit, în sfîrșit, să o construiesc.

Să inventez acel teleportor care te aruncă, departe sau aproape, în trecut sau în viitor.

Sînt un călător. Temporal. Vin de departe, ehei,

Tocmai din anul una mie nouă sute șase zeci și trei.

Am schimbat multe avataruri.

Vin din altă lume. Sînt straniu. De aceea sînt straniu.

Practic ceea ce se numește time-travelling.

Plimb camera de filmat prin această lume.

Înregistrez totul.

Voi avea fii și fiice,

Care, încă, îmi umplu scrotul.

Sînt un călător. Temporal. Vin de departe, ehei,

Tocmai din anul una mie nouă sute șase zeci și trei.

ORICE CÎNTEC E AMAR ÎNAINTEA NAȘTERII

Orice cîntec e amar înaintea nașterii,

Pe cei supuși morții să-i plîngem. Oricum, plîngem moartea

Cu nașterea noastră.

Orice cîntec e amar înaintea nașterii.

Lumea în care vei fi – și ce vei fi ți se arată.

Acolo, tu,

Tu atîrni de un fir de păr al metafizicii.

Înainte de naștere, ai acces la metafizică.

La aia curată. Ca heroina.

Plîngem ziua în care vom muri

Cu ziua nașterii noastre.

De obicei, prilej de bucurie.

Plîngem ochi orbi cu ochi orbi.

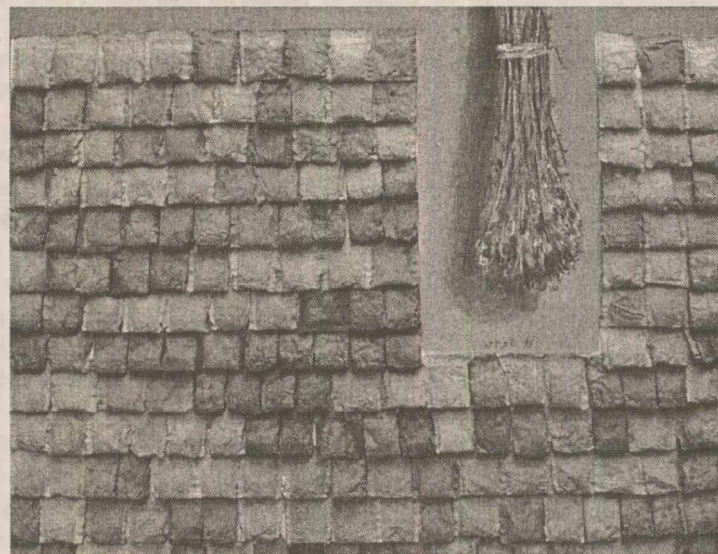
Viața să vie, moartea să cure.

Moartea să cure, viața să vie.

Ne privim, în moartea noastră, ca-n oglinda mașterii.

Orice cîntec e amar

Înaintea nașterii.

AL ȘASELEA CÎNTEC ÎNAINTEA NAȘTERII

De departe văd Pămîntul.
El se apropie. Acolo, eu mă voi întrupa
și voi viețui
și voi plînge,
voi bea mult
voi duce paharul cu cucută la gură
și mă voi lîngui
și-mi voi face iluzii
și-mi voi face copii.
De departe văd Pămîntul. Rotitor. Și imens, așa mi se pare,
Așa apare el sufletului meu
bătrîn, de copil.
Bucuros de moarte, toamna-i mai frumoasă.
Domnul mă trimite către naștere. Și eu vin. Eu ascult. Dar
cine sunt eu? Eu-dorință?
Eu-ocult?

*

De departe văd Pămîntul
Cum se apropie de mine. Văd verdeța. Cîmpurilor.
Văd cum se apropie, la scara macroscopică, microcosmică,
da, se apropie cu mormînt cu tot. Se apropie Pămîntul
mormîntului meu.
De departe văd Pămîntul.
Văd dulceața poamelor. Văd umbrarul sub care va fi casa
mea.
Văd răcoarea bolții viței-de-vie. Și dogoarea. Soarelui.
Marelui. Mai-marelui.
Văd iubirea mea.
Și inima mea, care va răsări.
Acolo, acolo voi iubi. Și mă voi căina. Se vor clătina duzii.
Voi fi, un timp, printre vii.
Voi fi mereu printre vii.
Și-mi voi face iluzii.
Și-mi voi face copii.

SÎNT UN SALVADOR DALI AL POEZIEI

În lume sînt, din vechime, patru teme fundamentale:
moartea, dragostea, răsboiu'
și tristețea. Adică doina. Adică elegii. Am vrut, am avut
neobrăzarea
și trufia
și umilința, în același timp,
de una a mai adăuga:
Nașterea.
Nașterea mea. Cu mustăți. Direct cu mustăți.

AL CINCILEA CÎNTEC

Văd, deja, locul
unde am să cad în lume. Și văd lumea. Și ea nu mă
fericește.
Deși e frumoasă, numai Dumnezeu știe cît de frumoasă. Și
fioroasă,
Căci este sub lună.
În ea există întotdeauna o femeie,
Este întotdeauna o femeie care se zbate în chinurile nașterii
și una la cîmp, care șade pe-o piatră tocită și ascute o coasă
de altă piatră.
Văd, deja, cum stau căpșunile
Pe rugul copilăriei mele.
Și, din oglindă, smeuriș
Pe trupu-mi se revarsă.
Pe ochii mei, bătînd, încă, închiși.
Pe fața mea, spre-înăuntru-ntoarsă.

Acest număr este
ilustrat cu lucrări ale
pictorului Marcel
Lupșe expuse la
Galeria Veroniki

AL ȘASELEA CÎNTEC DE DINAINTEA ÎNNAȘTERII

Stau pe buza nașterii.
Și încă aleg: mă nasc, nu mă nasc...
Deși știu foarte bine: am să mă nasc.
Sigur am să mă nasc.
Încă mai pot să nu vii în lume.
Dar cine va iubi femeile pe care io am să le iubesc?
Pe care numai eu trebuie să le iubesc?
Cine va alina pe mama mea cînd or să i se clatine dinții?
Și pe tatăl meu cine-l va alina
Cînd va începe să-și țasă plasă albă peste ochii lui?
Cine va scrie acele poeme răsboinice
și, deopotrivă, acele dulci elegii?
Cine va împrumuta frumusețe lumii?
Cine va căuta grade mai mari de concretețe?
Cine îți va dezgropa, de timpuriu, strămoșii, să vadă
ce se ascunde în toți acești morți străvezii?

SFÂRȘITUL COPILĂRIEI

D

După primele patru clase eram băiatul perfect al mamei. Luasem premiul întâi la finalul fiecărui an școlar, eram un pic năzdrăvan, dar o ascultam și urma să facă mare om din mine. Câteodată îmi zicea că eu o să ajung medic, și încă unul bun, dar de ce să salvez eu niște oameni care nu merită, ignorați și nesimțiți? Pe tata puțin îl interesa de coronițele mele, spre disperarea mamei care îl acuză că nu se implică cât trebuie în educația singurului lui băiat. Băiat deștept tata, o să mai vorbesc despre el. Chiar cred că semăn mult cu el; și tata e deștept, cugetă, își pune întrebări, dar are un mare defect: este un om bun. Și mai e o diferență: el este acasă și își duce liniștit bătrânețile, iar eu sunt într-o celulă. Plus că eu sunt, totuși, mai deștept. Văd mai multe idei și îmi dau seama mai ușor de conspirațiile din jurul meu. Of, iar o să zic asta. Sunt excelent, minunat, excepțional.

Când am trecut în clasa a cincea singura bucurie a fost că am scăpat de învățătoarea cea grasă. Nu de tot, încă o mai vedeam prin cartier, la cumpărături, și trebuia să îi suport fața, ba chiar și să o mai ascult din când în când. Îmi dădea sfaturi bune pentru viitor. Noroc că eram un puști inteligent și puțin îmi păsa de povețele ei. Sfaturile ei erau bune doar dacă îmi doream un viitor îngust ca și creierul ei. Am avut bucuria că de atunci, dintr-a cincea, trebuia să îi suport pe toți profesorii doar maxim două ore. Două ore își permiteau să stea profa de română și cea de matematică. Prima, o femeie în vârstă, dar care se voia elegantă și cochetă ca o studentă. Era și ea produsul comunismului, tipul de femeie care se duce la biserică pentru că așa se face, tipul de femeie care după serviciu se duce acasă, la copii și la bărbat, suportându-i indiferent de ceea ce se întâmplă. Tipul de femeie care își dă aere intelectuale pentru că știe bine comentariul de la **Sobieski și românii**, tipul de femeie care crede în neroziile patriotice pe care le preda cu înverșunare, de parcă ar interesa cu adevărat ce face o caricatură ca ea într-o școală de cartier. De parcă ar interesa pe cineva că ea își face treaba cum știe mai bine! Am ieșit din comunism de vreo șapte ani, femeie, îmi ziceam pentru sine, profetind încă de pe atunci dezastrul pe care l-a produs căderea prea bruscă a regimului lui Ceaușescu. Gândeam, puneam idei cap la cap, simțeam că pot ajunge unde vreau. De acum aveam alte țeluri. Voiam să impresionez fetele cu modul meu de gândire, cu vastele mele cunoștințe pentru un copil de unsprezece ani. Trecusem peste timiditatea cu fetele, chiar le mai înghesuim la sala de sport, încercând să aflăm mai multe despre comportamentul general al speciei cu vagin. Peste ceva vreme aveam să realizez că nu există tipare, ca oamenii sunt diferiți. În majoritate proști, dar totuși diferiți!

Mama încă făcea eforturi să mă mențină la un nivel ridicat. Reușea, deși coronița avea să dispară pentru totdeauna la sfârșitul clasei a patra. Eram printre primii elevi din clasă și datorită ei, dar mai ales datorită șarmului meu. Știam să îi păcălesc pe profesori, știam să îi fac să mă placă. Eram atât de idioti, încât o vorbă bine aruncată, spusă chiar și de un copil de unsprezece ani, îi dădea pe spate. Ambiție la învățătură nu am avut niciodată. Am început să îi urăsc pe točilari, dar nu la modul la care îi urăsc golănașii din ultimele bănci. Îi uram într-un mod superior, conștient că stau și învăț toată ziua anii în care Ștefan cel Mare i-a caftit pe turci sau formulele inutile de la chimie. Eu aveam alte preocupări. Renunțasem la marile meciuri cu Higuita, dar ieșeam la fotbal cu băieții de la bloc. Desigur, erau niște idioti și ei,

dar în momentele când jucam uitam de asta. Era unul din momentele în care eram ca ei. Ah, ce urât sună, așa că o să trec repede mai departe. În afara fotbalului, începusem să citesc Jules Verne, Dumas și alte tâmpenii de genul ăsta. Tâmpenii pe care dacă nu le citeam nu pierdeam nimic, contrar opiniei generale a pseudointelectualilor care afirmă că sunt volume fondatoare pentru orice copil. Sunt niște cărți pe care dacă nu le citești îți e la fel de bine, afirm eu. Tot pe atunci am avut primele încercări literare. Eram, normal, despre un băiat nepriceput care ajunge cumva în Vestul Sălbatic și dă piept cu kiowașii, comanșii, poncașii sau nu știu ce triburi păgâne. Nu cu apașii, pentru că aceștia erau băieții buni. Așa știam eu și trebuia să respect legenda. Când am realizat că nu o să pot să scriu ceva mai bun decât Karl May (nu pentru că nu aș putea acum, ci pentru că nu puteam atunci), am trecut la jurnale. Jurnale foarte bune, în care prezentam zilnic noile recorduri personale la bățut mingea, noile rezultate din lumea fotbalului etc. Erau lucruri prea puțin interesante pentru voi, care oricum nu înțelegeți mare lucru. În momentul ăsta simt că trebuie să vă respect, fie și doar puțin, așa că nu voi mai spune ce scriam în acele jurnale mici, de forma unor agende; amintesc totuși că am creat niște poezii pe care le consider geniale pentru vârsta aceea.

Pasiunea pentru tot ceea ce e rău creștea. Creștea din dorința de a fi altfel, de a fi contra sistemului, contra lui Ștefan cel Mare, contra rezistenței românești în fata turcilor, contra lui Dan, căpitanul de plai, contra frumuseților naturii patriei, contra băieților care trăgeau cu țeava cu hârtii, contra acelorași băieți care își luau adidași cu spumă de aer. Contra băieților care își făceau freza modern, deși, cu timpul, am început și eu să folosesc kilograme de gel pentru a-mi aranja podoaba capilară.

Eram absorbit de rău, iubeam criminalii din filme, îi iubeam și pe hoți. Mai puțin pe violatori, pentru că în căpșorul meu se inserase ideea că trebuie să fii foarte ratat încât să ajungi să obligi o femeie. Aceeași părere o am și azi.

Examenul de capacitate a fost încă o dovadă a faptului că mîntea mea este sclipitoare. A fost o dovadă atât de subtilă încât doar eu am înțeles-o. Atunci, părinții mei au început să se întrebe dacă nu sunt cumva ori prost, ori prea leneș pentru lumea asta. Doar eu știam adevărul. Adevărul era că eram într-atât de deștept încât chiar nu mă interesa soarta mioriței, soarta cercurilor trigonometrice sau soarta munților noștri înalți ori a solurilor fertile. Eram într-atât de deștept încât toate astea mă lăsau rece. Abia așteptam liceul, plictisit de colegii mei de cartier, de fetele prea inhibitate pentru vârsta lor. Am luat cu brio capacitatea și am părăsit școala prăfuită de vis-a-vis de bloc. Am fost ocărât de părinți pentru nota sub așteptări, chiar palmuit de mama pentru nota prea mică obținută la limba română. Probabil că nu le-a plăcut comentariul meu triștilor profesori care nu au nimic mai bun de făcut decât să corecteze ineptiile unor puști de paisprezece ani, în loc să își plimbe nevasta (care probabil îi înșală) la mare.

În timp ce jucam fotbal cu băieții de la bloc (aceiași idioti fără scăpare), mama și soră-mea se plimbau din liceu în liceu pentru a-mi hotărî soarta următorilor patru ani. Au găsit în cele din urmă soluția perfectă, mi-au transmis-o și mie și am fost mulțumit. Mai nemulțumit am fost atunci când Italia a îngropat șansele României să cucerească titlul european în Olanda și Belgia. Am pierdut în sferturi, dar am rămas totuși cu golul lui Ganea în poarta Angliei, din minutul 90. A fost golul care ne-a adus în sferturi și golul care mi-a dat putere la examenul de la matematică de a doua zi. A fost prima dată când am răgușit la un meci de fotbal. Și câte dați urmau să mai fie....

Acest fragment din romanul pe care Ionuț Axinescu l-a trimis revistei **Luceafărul** reprezintă debutul său absolut. Autorul s-a născut în Capitală, pe 16 noiembrie 1985, este student în anul IV al Facultății de Științe Politice din cadrul Universității București și are pe masa de lucru, în diferite stadii de elaborare, alte două romane. Opțiunea pentru epica de amplă respirație și curajul de a aborda, la o vârstă timpurie, specia complexă și dificilă a romanului se cuvin remarcate, indiferent de evoluția lui literară pe termen mediu și lung. Lăsându-vă plăcerea de a vă convinge singuri de talentul tânărului Ionuț Axinescu, **Luceafărul** îi deschide astăzi paginile sale, găzduindu-i, cu generoasă încredere, prima apariție publică. Să fie într-un ceas bun! (G.N.)

A fost vara în care am început să devin golănaș, cum a zice mama, sau primii pași spre golănaș perfect, cum aș zice eu. Am început să trag încet-încet din țigară. Îmi plăceau Viceroy și Coloana. Începusem să beau și bere Gamberinus la un litru după meciul de fotbal cu băieții. Stăteam la masă, socializam și vorbeam de realizările de pe teren. Știam în sinea mea că sunt niște ratați, dar cum încă nu aveam prieteni, m-am hotărât să îi accept. Și ei pe mine, așa că eram mulțumit.

A fost o vară frumoasă, prima vară pe care merită să o amintesc. Eram din ce în ce mai deștept, din ce în ce mai perfect. Devenisem deja un adolescent arătos, fetele înțorceau capul după mine și mie îmi plăcea. Nu avusesem încă vreo prietenă, abia deslușisem puțin din taina sărutului. Dar era începutul liceului, cum ar zice unii cei mai frumoși ani. Dacă au fost sau nu cei mai frumoși ani chiar nu pot să îmi dau cu părerea, pentru că în viața mea tot ce a fost a fost frumos. Sunt minunat, vă zic, dar asta am început să o simt numai eu. Ai mei deja începuseră să mă renege (e mult zis, dar merge). Asta m-a ajutat să devin și mai răzvrătit, să simt că numai eu mă pot înțelege, să mă hotărâsc să fiu arogant cu toată lumea pentru că am de ce. Mama îmbătrânea vizibil și poate de asta și renunța pe zi ce trece să mai lupte pentru cauza ei: viitorul mare doctor.

ȘANSA LUI ORTEGA Y GASSET ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Cartea
străină
Grete Tartler

Considerat un postmodern de sorginte nietzscheană și pragmaticistă, Ortega y Gasset (1883-1995), pasionat de interdisciplinaritate, văzând în confort, asemenea lui Kierkegaard, cauza lenei și a morții spirituale, și în progresul tehnologiei – motivul derapajului de la propria identitate, rămâne totuși un optimist: viața e în mâinile noastre. Avem mereu de ales, fiecare își poate croi singur morala și înțelegerea lumii. Dar tocmai această posibilitate creează marea problemă a contemporaneității: „problema formidabilei dualități pe care o reprezintă individul și colectivitatea”. Viața mulțimii, a societății, „viața colectivă care nu i se întâmplă nimănui determinat, de care nu e răspunzător nimeni” se scurge depersonalizată, mecanicizată. „Societatea tinde tot mai mult să-i strivească pe indivizi și, în ziua în care o va face, va sfârși prin a ucide găina cu ouăle de aur”.

Mulți se miră cum de acest vitalist pasionat de filosofia germană, cu studii serioase la Madrid, Berlin, Leipzig și Marburg, al cărui ceas de glorie părea să fi atins apogeul în analizele tehnoculturii și ale celui de-al Doilea Război Mondial continuă să aibă succes până în zilele noastre. În apus, succesul i-a fost asigurat de *Revolta maselor* – una dintre cele mai timpurii chemări la unificare europeană. Cugetările lui Ortega despre secolul al XX-lea – ca fiind secolul dominat de mediocritatea maselor – consunau cu ideile unor Karl Mannheim, Erich Fromm și Hannah Arendt. Un alt motiv ar putea fi descifrat în nevoia societății informaționale europene, orientate spre utilitarism, de a găsi vitalitatea și morala necesare stărnirii conștiinței individului.

Fără a fi istoric, ci un filosof al culturii interesat de probleme politice și istorice, Ortega a formulat despre Spengler ceea ce e valabil și în propria-i privință: „Mai mult decât ideile sale mărețe fascinează ideile mici, fulgerele neașteptate ale gândirii”. Tendința de fărâmițare a filozofiei în aforisme, tendința a dizolvării pornită de la Nietzsche, e perspectiva unui *espectador*, a unui senzualist care își adună impulsurile de oriunde-i place și care „folosește metafora în locul argumentului”.

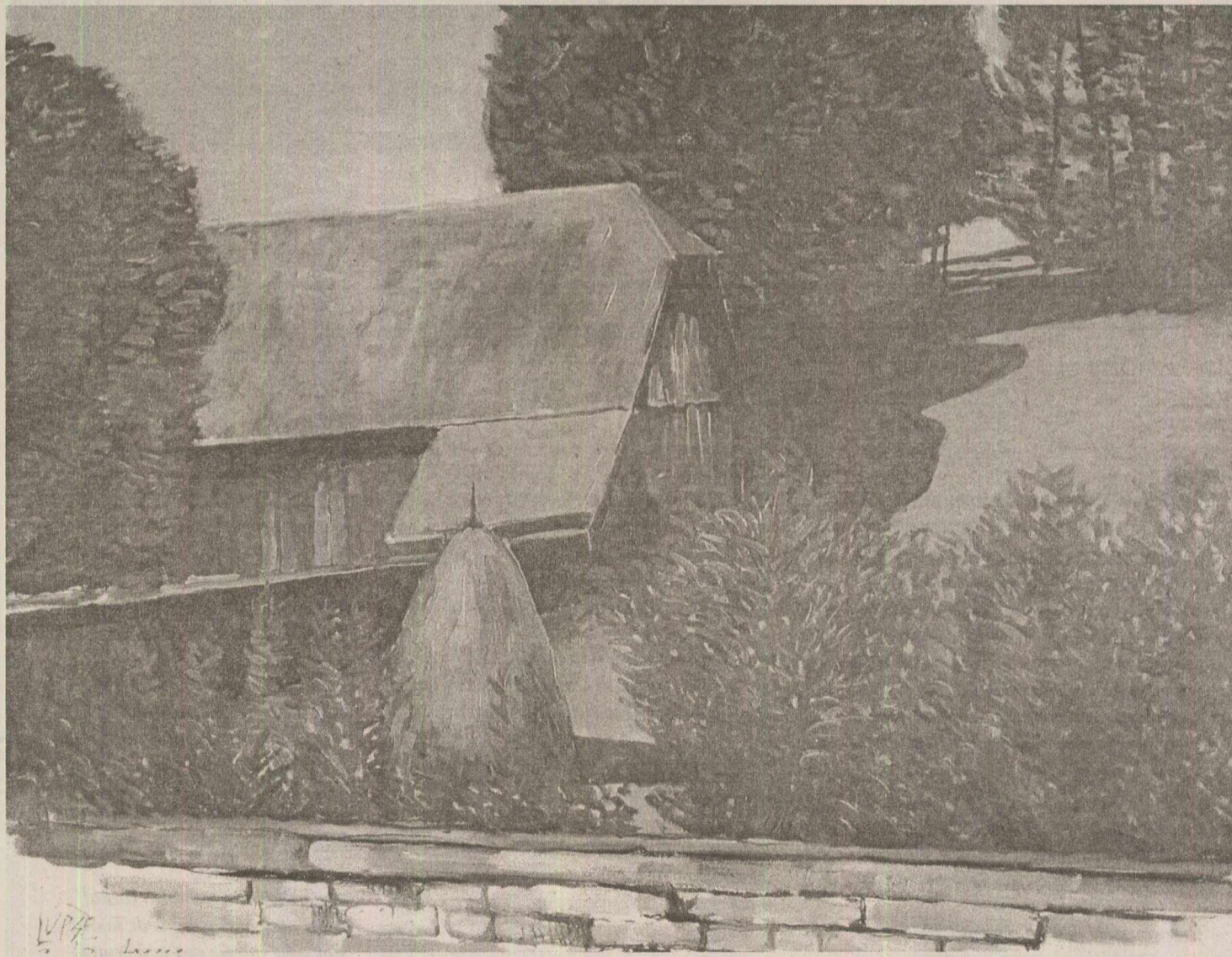
Discursul acestui „aristocrat al străzii” care nu dă multă atenție „moștenirii democratic-rurale a tradiției spaniole” are un cal de bătaie preferat: lipsa „oamenilor mari” în Spania, lipsa acelei minorități capabile de a conduce. După Ortega y Gasset,

Spania s-ar putea lăuda cu o singură realizare: *conquista*, cucerirea Americii. Și asta doar fiindcă Spania a fost prima națiune europeană unificată (în urma războaielor cu arabii), într-o perioadă când restul Europei era atomizat în orașele-state feudale. Dar apoi cuceririle au intrat pe mâna populației (căci elită nu exista), populație care s-a amestecat cu indigenii; a urmat o rapidă și comodă renunțare la „spiritul imperial întreprinzător”. „Doar o politică externă iscusită, o politică a faptelor mari face posibilă o politică internă rodnică”. Iată un punct de vedere la care ar fi putut adera și Titulescu. Și alte concluzii gassetiene ar putea fi, de altfel, lămuritoare pentru situații românești. De pildă, problema subiectivismului și individualismului spaniol; sau metafora andaluzienilor trăind pasiv ca niște plante pentru că n-ar fi putut supraviețui istoriei și cuceritorilor decât prin economia de forțe și perfectă adaptare („Andaluzului i se pare

important cotidianul, lanțul bucuriilor mărunte, fără înălțimi și prăpăstii. În paradis nu e loc pentru plăceri vehemente, pasionate și deci restrânse la puține clipe urmate apoi de ceasuri goale și căință. Planta, această bucată de paradis, savurează cu măsură, dar fără întrerupere”).

Frământările lui Ortega privind lipsa elitelor din societatea spaniolă, aplicate lumii întregi, au impulsionat alte teme preferate ale sale: omul maselor; persoana pusă în primejdie de mase; efortul pentru a rămâne inconfundabil. Lupta vieții – datorată diferențelor dintre eul autentic și viața colectivă, spiritul timpului. „Eu sunt eu și circumstanțele mele”. Viața ca eșuare și nevoia de a acționa și a inventa pentru a supraviețui. „Lumea modernă e civilizată; locuitorii ei nu sunt”. Amenințările tehnologiei, ale izolării intelectuale; primejdiile care pândesc civilizația apuseană.

Esteist și orator expresiv, cucerind prin frumusețea textelor sale (pe care le-ar fi vrut „filosofie deghizată”), Ortega y Gasset a avut o mare șansă în limba română. Nu numai fiindcă problemele Spaniei își găsesc asemănări în mediul românesc, dar mai ales fiindcă a fost excepțional tradus, în principal de Sorin Mărculescu. Nu știi care text să-l citești mai întâi și cu mai multă plăcere; cuvintele curg fluide ca apa, dovedind o cunoaștere profundă și plină de iubire a limbii române. Vocabularul conceptual se clarifică în ritmurile pulsânde de alegorii și metafore. Fiecare expresie poartă pecetea talentului. Citez la întâmplare din *Europa și idea de națiune*: „În politică, a trăi de pe-o zi pe alta însemnează aproape inevitabil a muri în faptul serii, ca muștele efemere”; „Națiunea are o origine vegetativă și parcă somnambulică: se zămisleşte prin proliferare, ca un polipier, plus acrescențele aluviale...”; „Gloria și forța culturii europene rezidă în faptul că este mereu dispusă să meargă dincolo de ceea ce era, dincolo de sine. Cultura europeană este creație perpetuă. Nu este un han, ci un drum care te obligă mereu să mergi”. De oriunde ai tăia, e o cioplitură în diamant. Prin nimic nu poate fi plătită o traducere ca a lui Sorin Mărculescu.

Ortega y Gasset, *Tema vremii noastre*, seria eseu, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas 1997, ediția I

Ortega y Gasset, *Originea și epilogul filozofiei și alte eseuri filozofice*, seria eseu, traducere de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas 2004, ediția I

Ortega y Gasset, *Studii despre iubire*, traducere din spaniolă de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas 2006, editia a III-a.

Ortega y Gasset, *Revolta maselor*, traducere de Coman Lupu, Editura Humanitas 2007, editia a III-a

B

Bartleby, the Scrivener: A Story of Wall-Street, adică, pe românește (în traducerea lui Petre Solomon), *Bartleby. O povestire de pe Wall Street* (reedită anul trecut de Humanitas), este o cărțușă pe care o pierzi prin bibliotecă, o carte sortită să dispară, să se sustragă, să nu se vadă, să rămână permanent invizibilă, să-ți scape. O carte care, asemenea personajului despre care povestește, trage spre neant, spre totala dezangajare din lumea materialității fizice, din lumea acțiunii. O carte, am spune, poate, noi, azi, „zen”: mesaj „extrem-oriental” mai curând decât „occidental”. O carte care propagă, aparent, non-acțiunea. O carte a unei misterioase evitări ferme, deloc șovăitoare, cu program.

Și asta unde? Tocmai pe Wall Street, acolo unde se află inima capitalismului mondial, acolo unde oscilează în permanență fluxurile financiare globale, unde tremură stabilitatea lumii, unde se fac și se desfac afacerile, unde realitatea mondială crește sau scade, într-o perpetuă și fundamentală evanescență.

Pe Wall Street se află Bursa, ca instituție (și ca instituție în chiar inima realității) a eroismului, a temerității, dar și a nesăbuintei, a aventurismului esențiale pentru capitalism. În ciuda legilor și a asigurărilor academice, dar mai ales politic liniștitoare pe care pretinde a ni le furniza incerta știință a economiei, capitalismul

„AȘ PREFERA SĂ NU“

BOGDAN GHIU

n-ar fi posibil fără nebulie, fără *hybris*, fără orbire. Aventurile capitalului obligă la nebulie și atrag lumea, menținând-o într-un permanent stres, într-un neîncetat balans între dorință, ilu-

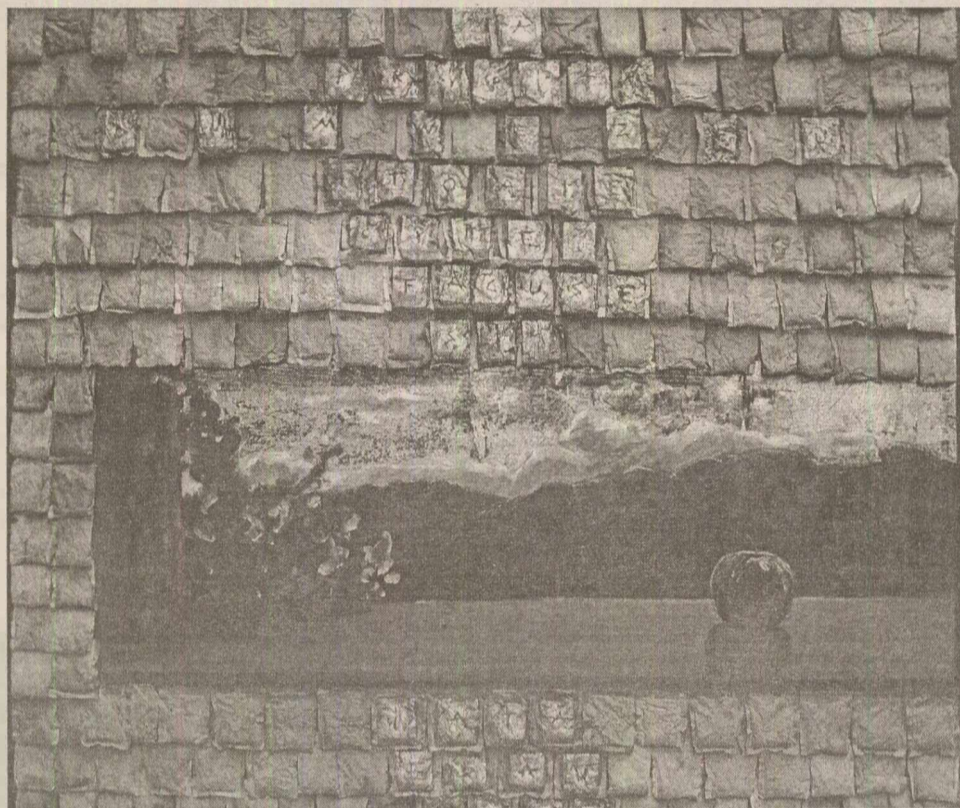
zie și iminența catastrofei. În inima rațional-oarbei Burse se ascunde, poate, de fapt, Cazinoul. *Core Duo!*

Pe Wall Street se află, așadar, inima *lunii-cotație*, acolo unde realitatea se traduce în cifre care se schimbă tot timpul, acolo unde realitatea e concepută (și impusă) ca *opinie încorporată*, unde idealismul face și desface permanent, prin ciurul cifrelor, asemenea *chorei* platoniciene, țesătura realului. Pe Wall Street,

ca metonimie a Bursei, aventurile împletite ale credinței, încrederii, iluziei și dorinței creează reciproc „principiul realității”. Încrucșarea nebuliei cu ea însăși „performează”, infrapolitic, realitatea întregii lumi, într-o permanentă „fugă înainte”, într-o esențială „derivă”. Dinspre Wall Street tremură, crescând și scăzând, realitatea. Căci acolo opinia, părerea, iluzia, dorința și voința nu sînt doar vorbe, discursuri „suprastructură”, ci, imediat, nemijlocit, fapte, acte.

Tot pe Wall Street, însă, alături de Bursă, de realitatea-cotație, non-acțiunează și Bartleby, „Idiotul” lui Melville, înnebunind altfel lumea din jurul său. Pragmatismului brut, imediat, prematur deviat al capitalismului el îi opune, poate, un alt pragmatism, complet, dus până la capăt, împlinit, un pragmatism al aparentei non-acțiuni (de fapt, al unui fel de predeconstrucție încorporate), refăcând însăși originea și istoria pragmatismului, pe care inventatorul său, filosoful american Charles Sanders Peirce, îl abandonase la puțin după nașterea sa, dat fiind că, având succes, fusese, aparent (rămâne de cercetat), deturnat și transformat în altceva, poate chiar în opusul său, dând naștere, după pragmatism, „pragmaticismului”, cuvânt „destul de urât pentru a fi la adăpost de hoții de copii”.

În inima așa-zisului pragmatism capitalist, Bartleby propune, sugerează un alt pragmatism, bifurcând istoria și acțiunea. Mesajul povestirii lui Melville ne vizează direct, țintind în însăși inima istoriei noastre „moderne și contemporane”. Adevărul pragmatism e, poate, altul. Succesul ar putea fi cert și durabil, mult mai „sustenabil”: o artă.

INFERNUL (1957)

ȘTEFAN DIMITRIU

În anul 1957, studentul, pe atunci, Ștefan Dimitriu, ulterior dramaturg și prozator, realizator TV, a scris o parodie rămasă inedită din motive ușor de înțeles pentru cei ce știu câte ceva despre epocă. Regăsit în sertarul autorului, acest poem de 365 de versuri, din care cităm fragmente, e un document interesant, vesel și trist. De remarcat versificația excelentă a viitorului traducător al lui Evtușenko. (H.G.)

În patul meu cu teluri costelive,
Mă legăna o crudă insomnie
Ce-o răsplăteam cu mii de invective.

Treceau prin noaptea umedă, târzie,
Cu ochi de jar și neguroase plete,
Fantome ce din neguri reînvie.

Autorul îl înfiltește, ca Dante, pe Virgiliu, pe... Topârceanu, autor al unei celebre parodii a *Infernului* dantesc.

„Din cărți cunoscută figura voastră cultă.
De nu mă-nșel, vă zice Topârceanu...”

Și bucuros, văzând că mă ascultă,

I-am spus apoi că nu aduce anu'
Ce-aduce-o noapte plină de coșmare.
Iar dânsul, parcă-nțelegându-mi planu',

Mi-a zis ironic: „Vere, salutare!...”
Și-a dat să plece. Eu, atunci, văzându-l,
I-am spus atât: „Purtarea-i jignitoare...”

Poetul tînăr face *mea culpa* pentru atitudinea sa republicană:

M-am prins și eu de-a vulgului cotigă,
Am dat și eu în Lucifer cu palma
Și-am spus în cor: «Trăi-vom fără
Rigă!»

Apoi, ne-am adunat pe-un șes, de-a
valma,
Să punem treaba ladului la cale.

Și-am hotărît ca băta și sudalma

Și celelalte chinuri... infernale,
O dată-n zi, opt ore numărate,
Să ne răsfețe cu-ale lor punnale.

Maestrul și discipolul pornesc spre Infern!

Atât am așteptat, și cât ai zice
„Mefistofeles”, o pornim prin ceață:
Maestrul – Rege; eu, în urmă-i – Vice!

Pluteam ca o răcoare-n dimineață,
Eram ușori, ca versurile proaste
Și nu gândeam, ca juna cea iubeață.
(...)
Deodată... câțiva inși, în mâini cu arme,
Au întrerupt ca la comandă prazna
Și-un glas porni tăcerile să sfarme:

„Această umbră a luat-o razna!”
Și mai tună același glas de iască:
„Am vrea să-i fie cea mai cruntă
cazna!”

O, Doamne, nici mânia ta cerească
N-ar fi găsit pedeapsă mai cumplită:
O strofă de Deșliu să citească!!!

În mugete de înjungheată vită,
Se răsuca pe burtă și pe spate

Rebela umbră, mult nefericită.

Apoi încet, cu palme-mpreunate,
Sfâșietor, rugă cernita lume
Să-i iaie din pedeapsă jumătate:

„Mai bine dați-mi un potop de ciume,
Mai bine merg în mâini și stau în craniu,
Mai bine mii de draci să mă sugrume...”

În fine, la ajungerea în Paradis, reveria se încheie.

Veneau cântând, pe valurile sure,
Fecioarele grădinilor celeste,
Din locul singuratic să mă fure.

Curând, firavii-mi trup plutea pe creste,
Iar brațe reci, de-o gingășie caldă,
Se-ncolăceau în juru-mi fără veste.

*
Cu lovituri de ascuțită dală,
Un ceas săpa la temelii de vis.
Eu mă-ntorceam pe partea cealaltă

Și nu vroiam să plec din Paradis...

Sertar

ȘAPTE CĂRȚI NOI ÎN ȘAPTE FRAZE FIECARE

Lavorare
stanca

HORIA GÂRBEA

Adrian Munteanu

Paingul Orb (sonete 3),
Ed. Arania, poezie

Actorul brașovean Adrian Munteanu mai dăruiește publicului vreo 85 de sonete. El a deprins obiceiul de a pune tot ce vede și simte în câte 14 versuri rimate ca la carte. Unele sonete sînt de-a dreptul reușite, verificînd cum se poate adapta străvechea formă prozodică la imagini contemporane. Memorabil este un „covor de frunze între blocuri sure”, imagine puternică a unei femei care mătură frunze cu tîrnul pe o alee obscură. Altul se deghizează în meditația unui auro-lac. În multe versuri transpare boema cu decii bahice și scăpărări licențioase: „Un cur cît două roate de trăsură”. Și titlurile respectă ritmul și măsura de sonet. Tare aș vrea să văd ce-ar face Adrian Munteanu dacă ar lepăda, de-o probă, livreaa strîmtă a sonetului. M-aș prinde că ar fi mult mai atractiv.

Emil Mladin

Obsesia,
Ed. Cartea Românească,
roman

Emil Mladin și-a consolidat un tip de proză ușor de recunoscut: drame contemporane, exclusiv masculine, personaje complexe, croite fără idealizări, înfrînte în general de viață, de o realitate credibilă în absurdul ei, de alte personaje, puternice, dar unilaterale, strivitoare pentru orice oponent mai delicat, mai dubitativ.

Această matrice tematică este regăsită și în foarte recentul roman *Obsesia* pe care Emil Mladin îl publică la Cartea Românească, unde apar în ultimii ani, unul după altul, romane tot mai multe, mai diverse, dar

Cristian Petru Bălan

Ghid de conversație român-latin, Latinum Romanicumque colloquii enchiridion,
Ed. Premier, ghid de conversație

Profesorul român trăitor în Statele Unite Cristian Petru Bălan ne oferă această stupefiantă cărticică de numai 48 de pagini, scrisă „pe bune”, dar plină de haz.

O idee care m-a amuzat grozav, o idee „patafizică”. De ce ar avea nevoie cineva de un ghid de conversație „român-latin”? Pentru cazul că se va întîlni cu Cezar? Cu Traian? Cu Virgiliu la poarta Infernului? Dacă va organiza o ședință de spiritism? Partea și mai amuzantă a afacerii este că ghidul propune fraze de o acută contemporaneitate de tipul: *Tatăl meu este aviator. Tatăl meu este computerist. La ce oră vă uitați la televizor? Aveți un ceas?* Chiar presupunînd că utilizatorul îi va întîlni pe undeva pe Brutus, pe Horațiu, pe Plaut sau pe generalul Fuscus, aceștia vor rămîne interziși de ineditul termenilor trecuți în latină *televizor, computerist și ceas* și nu ar ști ce să răspundă. Cît despre contemporanii noștri, latina modernă, engleza, le-ar fi mai la îndemînă. Dacă autorul și-a propus, cum declară, să arate similitudinile celor două limbi, atunci a ales un instrument cu totul inedit și ineficient! Un dicționar era de ajuns, lăsînd deoparte ideea că bate la porți deschise de multă vreme. În catalogul obiectelor zadarnice de tipul „trusă de pedichiură pentru girafe” sau „senzor pentru indicarea pH-ului pizzei”, dicționarul dlui profesor își are un loc meritat, cîștigat prin muncă.

aproape toate de o calitate indiscutabilă. În *Obsesia*, damnarea eroului e dublă în cele două părți asimetrice ale cărții. Căci el cade din răul unui mediu trivial, dar încă tolerabil, în mult-mai-răul pușcării. A doua crimă e mai temeinic justificată decît prima. Și e crimă cu adevărat, căci la prima, ghinion pînă și în damnare, uitase să apese pe butonul care scotea lama cuțitului și era pasibil de șapte ani de pușcărie pentru o simplă lovitură cu mînerul.

Personajul central, poetul poate talentat Sorin Clejan, este unul din familia *Părintelui Mavrodin*, al *Haimanalei*, al personajului central din *Pedeapsa*. El are ghinionul unei neveste tiranice (Clara trimite prin nume și la... *Vlaicu-Vodă*) dispusă să îl ridice pentru a-și măgului orgoliul, dar gata să-l umilească și să-l înșele fără scrupule găsind că e normal să îl „șină din scurt”, ca pe un animal domestic.

Florin Oncescu

Ilustre din America,
Ed. Limes, publicistică-proză

Pe Florin Oncescu l-am cunoscut doar prin scrisul lui și pe internet, adică tot prin scris. Nu știu ce sînt textele din volumul său recent (editoriale, proză, pamflete, reportaj) și nici nu mă interesează. Ceea ce mă interesează este că îmi plac, că autorul are talent și că prezintă două puncte de vedere accesibile lui: România din perspectiva unui turist, căci, din fericire pentru el, Florin Oncescu a trăit în SUA și acum e în Canada, fiind inginer, și Occidentul văzut ca un român deștept, adică un tip care a trăit și a îndurat prea multe aici ca să se mai mire de ceva pe acolo. Florin Oncescu este un spirit liber și

un condei liber, asta e natura lui, iar cei vreo 30 de ani trăiți în comunism nu l-au afectat, ci i-au permis să aibă o viziune complexă asupra lumii. El nu a rămas „cu România în cap”, cum îl acuză un interlocutor în carte, ci cu capul lui din România, ceea ce e altceva. Memorabilă secvență: fiul autorului e îndemnat de tată la lectură asiduă. Mergînd pe coasta de Vest a Americii, tînrul vede mereu persoane *homeless* prin parcuri, citind cu îndrăgire terfeloaie ca să-și omoare timpul. Atunci îi spune caustic tatălui: „Citești, citești, dar ce folos”!

Olga Delia Mateescu

E...,
Editura Muzeului Național al
Literaturii, teatru

În scriitura pentru teatru, deși capacitatea analitică rămîne o calitate importantă, rolul primordial revine îndrăznirii de a inova, atît în ordine textuală, literară, cît și în materia scenică. Devenită, în fața propriului text creat, o veritabilă „Dr. Hyde”, actrița marcantă care este Olga Delia Mateescu își subminează voit, dar și instinctiv, în statutul de creator de ficțiuni și căutări existențiale și textuale, toate cîștigurile de care putea beneficia prin experiența și rutina scenei. Ea ocolește cu obstinație orice confort la care știința teatrului ar îndreptăți-o, asemeni asceților care aleg, pentru a dormi pe ele, pietrele cele mai colțuroase și, în locul pustniciei în locuri agreabile, care ar transforma-o în „turism”, ținturile cele mai inconfortabile.

Literatura dramatică semnată de Olga Delia Mateescu este vădit și riscant experimentală. Ea nu se va lăsa în voia comodității pe care, în virtutea unei vaste panoplii de exerciții actoricești, și-o poate amenaja fără

nici o dificultate. Dimpotrivă, acesta este sensul provocărilor continue pe care teatrul său le propune, va căuta „imposibilul” dincolo de orice schematism. Putem înțelege: ducînd la limite superioare interpretarea, nu mai rămîne interesant, ofertant pentru sinele creatoarei, în cealaltă ipostază, cea de creație textuală, decît să inoveze și să încerce mu-chiile de cuțit ale unor zone neexplorate prin mijloacele actoricești.

Constantina Raveca Buleu

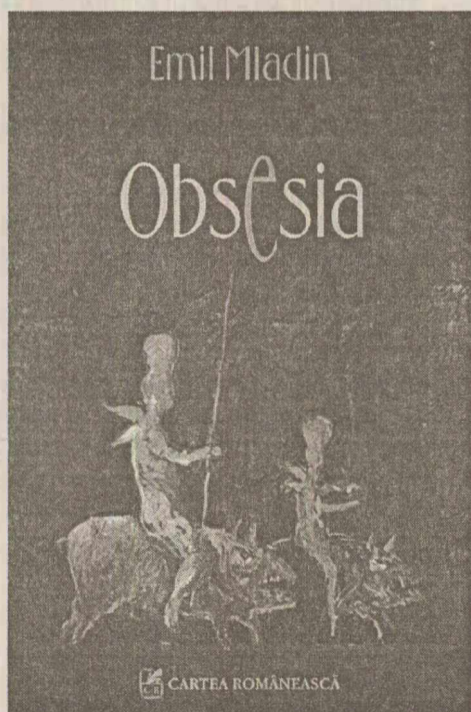
Patru eseuri despre putere
(Napoleon, Dostoievki,
Nietzsche, Foucault),
Ed. Limes, eseu

„Cel mai realizat nume al seriei postdecembriste de comparațiști clujeni” (zice Ștefan Borbely) s-a format, după același critic, în „contextul catalitic facilitat de Corin Braga” cu al său Centru de Cercetare al Imaginarului. Contează poate contextul formării, dar mai cu seamă înzestrarea și studiul autoarei. Tînăra cercetătoare cu nume aiuritor izbutește să fascineze lectorul într-un volum care numai facil nu este, dar se citește ca romanele poliștice. Cartea mai e și plină de note atestînd seriozitatea bibliografică a eseistei, dar care puteau fi lăsate naibii la finalul capitolelor, fără a mai încărca subsolul paginii. Pînă la urmă, cei patru evangheliști sînt trei: Napoleon și Dostoievski. Eroii preferați ai lui N. Breban și Foucault (Mișelul nostru, nu ăla cu pendulul) sînt mai palizi. Dar, să fi fost și singur, studiul despre Napoleon ar merita două coperte de carte, ba și un premiu pe care un juriu dibaci ar trebui să îl acorde. Talentul fără erudiție e ca pălăria fără cap, dar Constantina (viril, strașnic nume!) le are pe amîndouă, adică pe toate patru, cum se vede și dintr-o poză de copertă. Bravo ei, să mai scrie!

Diana Corcan

Stăpînul lupanarului,
Ed. Brumar, poezie

O poezie tînără, douămiistă moderată, ne propune Diana Corcan. Cel puțin așa bănuim, întrucît lipsesc orice repere biografice. Un debut precoce probabil, pentru că autoarei nu îi sînt complet lămurite căile pe care va merge. Ea oscilează între un rețetar modernist deprins de pe la Nichita Stănescu, degradat prin intermediul epigonilor săi, și scenariile „apocaliptice” sau „post-apocaliptice”. Se simte ceva talent în aceste versuri destul de contorsionate. Un comentariu care se vrea condescendent al unui Cătălin D. Constatin de pe coperta a patra este plin de platitudini, vorbe goale și alături cu drumul: „Bucurați-vă de frumusețea acestei poezii diferită (sic!) de tot ce se scrie acum”. Noi ne bucurăm de acest început de promisiune lirică, dar pentru că așa vrem noi, nu pentru că ne îndrumă dumnealui.

DESPRE ECRANIZĂRI

STELIAN TĂBĂRAȘ

În ajutorul educației literare, estetice, etice și – de ce nu – istorice, țările cu tradiție cinematografică au creat o adevărată industrie de transpunere a capodoperelor literare, în special a celor clasice; un corpus special în cadrul celei de-a șaptea arte. S-au creat școli de scenariști ai adaptărilor cinematografice, care au înțeles esența epicului literar. Mulți nu cunosc azi literatura franceză decât prin filmele făcute după romanele lui Dumas, Hugo, Flaubert, Rostand, Stendhal și mulți alții (chiar și Proust). La fel, literatura germană, engleză sau americană, italiană, spaniolă. Chiar și romane celebre care păreau „de nefilmabil”, precum *Marile speranțe*, *Wuhering Heights*, *Frucele mânăiei*, *Madame Bovary*, *Don Quijote* ș.a. există în versiuni de succes. Rămân de neuitat creațiile lui Visconti după Thomas Mann și

Giuseppe di Lampedusa sau a lui Welles după Kafka (*Procesul*). În cele mai multe cazuri, intervențiile ideologice sunt aproape inexistente. De altfel, nici măcar sovieticii nu s-au amestecat, o vreme, în operele unor Tolstoi, Nekrasov sau chiar Dostoievski.

În România, nu totdeauna forțați, scenariștii n-au rezistat... propriului lor talent sau... „persuasiunii” altora, măcelărind capodopere. Cu greu găsești în noianul de ecranizări mai mult de două-trei în care ideologicul să nu fi stricat intențiile marilor scriitori. Poate doar *Moara cu noroc*, *Pădurea spânzuraților*, *Codin* și *Pădureanca*. În schimb, au fost modificate barbar, schimbate sau chiar de tot ignorate mesajele din *Ultima noapte de dragoste...*, *Răscoala*, *Bietul Ioanide*, *Întunecare...* chiar din *Fram*, *ursul*

polar; ca să nu mai vorbim de *Cel mai iubit dintre pământeni*. Uneori, numele scriitorului e doar un pretext pe ecran, regizorii preferând să-și asume sintagma „un film de...” Printre excepțiile care-mi sunt cunoscute – atât de puține în ultimele două decenii – aș numi *Moromeții* de Stere Gulea. Caragiale a rămas, de cele mai multe ori, în faza de teatru filmat, n-au fost valorificate cele mai filimice proze ale lui „nenea Iancu” (*În vreme de război*, *O făclie de Paște*). N-avem încă un film după *Ciocoi vechi și noi*, după *Rusoaica* lui Gib Mihăescu, după majoritatea scrierilor lui Panait Istrati, atât de bogate în epic și picaresc, după *Golanii* lui Rebreanu. Au fost voit ocolite capodopere precum *Zahei Orbul* de Vasile Voiculescu, *Lunaticii* lui Vinea, *Cartea milionarului* de Ștefan Bănuțescu, *Princepele* de Eugen Barbu, ca

să nu vorbim decât despre autori care acum nu mai sunt în viață. A fost „uitată” geniala parabolă *Niculăiță Minciună* dintr-un motiv hilar: să nu se creadă că e o aluzie la dictator! Nici Gala Galaction n-a fost luat în seamă, deși ce film s-ar putea face după *Papucii lui Mahmud*! Dar din nuvela lui Rebreanu *Ițic Ștrul, dezertor*? Cât de actuale, „ecumenice” și europene ar fi niște filme după ultimele două exemple! (Că tot ne aflăm în anul dialogului intercultural).

Nu știu dacă scenariștii și regizorii mai citesc literatură (și nu mă refer doar la lecturile din contemporani). Nu știu dacă la noi se mai gândește cineva la componenta educațională a filmelor. Ar trebui, totuși; fiindcă educația rămâne, în „problema României”, o componentă mereu nerezolvată.

„NECUNOSCUTELE” UNEI ECUAȚII CU MULTE CUNOSCUTE

Cinema

CĂLIN STĂNCULESCU

Începutul anului cinematografic 2008 a debutat cu anunțarea rezultatelor mereu contestabile și, în consecință, contestate de către participanții la concursul de scenarii organizat de Centrul Național al Cinematografiei, pentru a demara în producție un număr de șapte filme de ficțiune de lungmetraj, patru debuturi tot la ficțiunea de lungmetraj, șase scurtmetraje de ficțiune plus zece proiecte de documentar și un film de animație. În cadrul acestui concurs au mai fost finanțate zece proiecte de scenariu pentru dezvoltare.

Secretizarea concursului n-a avut prea multe secrete pentru membrii juriului. Fie autorii erau cunoscuți din precedente participări la concursuri, unde nu luaseră nota de trecere, fie permanența unor prezențe făcea inutil secretul participantului. Este adevărat că și stilul sau preferința pentru o anume tematică distrugea secretul paternității textelor. Cert este că, la final, 90 la sută dintre autorii textelor grele din concurs erau devoalați, fără a aduce vreo vină comisiei tehnice a Centrului Național al Cinematografiei, care s-a achitat în general satisfăcător de finalizarea lucrărilor concursului.

Cele șapte proiecte de lungmetraj ficțiune, care au primit în total o finanțare de circa opt milioane de lei, aparțin regizorilor Radu Mihăileanu „Concertul”, Tică Popescu „Principii de viață”, Titus Muntean „Caravana cinematografică”, Sergiu Nicolaescu „Poker”, Mircea Daneliuc „Trupul dușmanu-

lui tău”, Constantin Dicu „Cruciada copiilor” și Stere Gulea „Proiecte de trecut”. Își vor face debutul în filmul de ficțiune de lungmetraj regizorii Răzvan Rădulescu și „Melisa de Raf cu Felicia”, înainte de toate, Andrei Zinca cu „Puzzle pentru un orb”, Alexandru Iordăchescu cu „Copilăria lui Icar” și Cătălin Apostol cu „Umilinta”.

Ierarhizarea filmelor de scurtmetraj ficțiune a cuprins șase titluri: „Trenul către București pleacă de la linia trei”, regia Vladimir Anton, scenariul Augustin Cupșa, „Tot ce vreau de ziua mea”, regia Marian Crișan care este și autorul scenariului, „Captivi de

Este adevărat că ediția din acest an a Concursului de scenarii cinematografice n-a fost prea ofertantă în scenariile de mare calitate, totuși se poate spera că peste un an sau doi câteva din titlurile finanțate la începutul anului 2008 să devină succese certe de public sau de critică. Până atunci, să așteptăm cu încredere palmarele premiiilor Uniunii Cineaștilor, a căror decernare se anunță a fi la începutul lunii martie.

Crăciun”, regia Iulia Rugină, scenariul Iulia Rugină, Oana Răsuceanu, Ana Agopian, „Nunta lui Oli”, regia și scenariul Tudor Jurgiu, „Home Alone”, regia Tudor Giurgiu, scenariul Roxana Trofin și „Pechinezul”, regia și scenariul Adrian Sitaru. Am detaliat mai mult această listă de câștigători fiindcă în ultimii ani scurtmetrajele românești de ficțiune au colecționat o impresionantă listă de premii internaționale. Poate și de aici va sări vreun iepure...

Faptul că nu doar autorii participanți au motive de insatisfacție, ci chiar și membrii juriului, a arătat debilitatea unui Regulament în care valoarea efectivă a scenariului este umbrită de criteriile extraestetice. Nota finală cuprinde 50 procente nota scenariului, 25 de procente nota regizorului și 25 de procente nota producătorului. Acest lucru a permis unor scenarii notate sub hulita notă de cinci să intre înaintea altora cu notă de trecere. Fără a discuta valoarea multor scenarii văduvite de procentele aduse în plus de succese de care nimeni nu pare să-și mai aducă aminte, sintetizez câteva propuneri menite să mai reducă din suspiciunile inerente unui astfel de important concurs:

Decât secretizarea autorilor de scenarii cred că era mai utilă secretizarea membrilor juriului.

Apoi notele semnate de fiecare membru al juriului ar trebui depuse fără discuții în plen, la comisia tehnică care face media cu

eliminarea celei mai mici și a celei mai mari note.

Evaluarea punctajelor destinate regizorului și producătorului trebuie făcută în limita clasamentelor notelor date de juriu, coroborat cu numărul de titluri ce pot căpăta finanțare la acea ediție de concurs. Eliminarea documentarelor și a filmelor de animație de dezvoltarea de proiect

Mărirea cotei de pondere a scenariului de la 50 procente la 60-65 procente.

Anularea cotelor de succes mai vechi de 3-4 ani.

De asemenea, trebuie reintrodus pragul de valoare al notei cinci.

Este posibil ca aceste propuneri să fie integrate în viitoarele ediții al Concursului de scenarii, care, la actuala desfășurare, a dus la eliminarea unor texte cel puțin la fel de valoroase ca multe dintre cele care au primit finanțare de la generosul nostru stat și contribuabil. Mă gândesc la filme inspirate de volumul „De ce iubim femeile”, la scenariul inspirat de romanul „Mănușile roșii” de Eginald Schlattner, la proiectul de ecranizare a povestirii „Pescarul Amin” de Vasile Voiculescu, proiect aparținând lui A. Berenz etc.

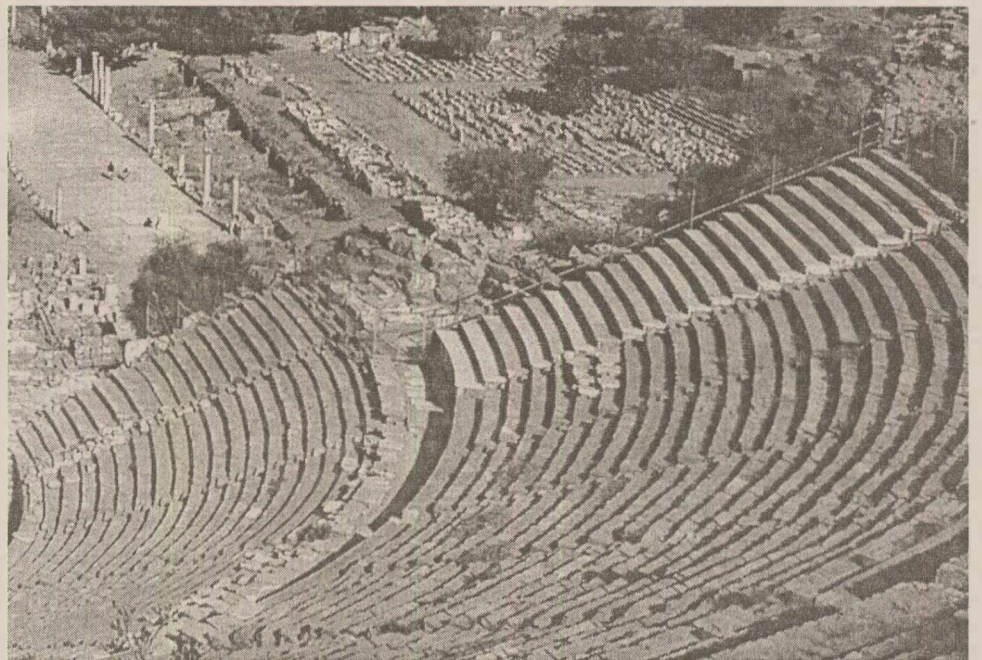
METROPOLIS: UN TEATRU NOU-NOUȚ

MIRCEA GHITULESCU

D

După o istorie zbuciumată de aproape două decenii, Teatrul **Metropolis** (fost Urmuz, fost **Theatrum Mundi**) își re-deschide sediul din fosta Casă de cultură de pe strada Mihai Eminescu, nr. 89, complet renovat, atrăgător, stilizat cu o comedie rusă scrisă de Frații Presniakov. După Mircea Marin (primul director al noului teatru bucureștean înființat de Ministerul Culturii în 1991), Corina Șuteu și Ion Cocora, cel care culege roadele celor două decenii de încleștări și le orientează spre performanță este actorul George Ivașcu, noul director al teatrului care a pășit cu dreptul alegând o comedie (**În rolul victimei**) și un regizor (Felix Alexa) care vor face un lung succes de public. Încep să cred că maturitatea artistică a unui director de scenă vine odată cu primul spectacol de comedie și nu cu încruntate și contorsionate drame. Felix Alexa nu este la primul spectacol de comedie, dar este la maturitatea care îl ferește de erori și excese. **În rolul victimei**, una dintre comediiile fraților Vladimir și Oleg Presniakov, ne amintește de celebrii lor predecesori Ilf și Petrov prin umorul debordant, ritmul, detașarea, aplombul și zeflemeaua pe fondul actualității ruse. Ei aleg o împrejurare ce pune personajele în situații neobișnuite Tânăra Valia (de la Valeri) are o îndeletnicire ciudată: joacă rolul victimei în reconstituirile judiciare ale

Polizei. Un licean asasinează pe iubita iubitudinii său, altul îl împușcă în ceafă pe amicul său fără un motiv anume în restaurantul cu specific japonez etc. Pe acest fond de criminalitate juvenilă se petrec cele mai amuzante întâmplări, de unde și starea inconfortabilă de *comic jenant*: ți-e rușine să râzi, dar nu te poți abține. Vladimir și Oleg atacă pieziș temele post-sovietice, între care și ingratitudea fostelor republici unionale, cele mai detestabile fiind Țările Baltice, mai ales Letonia „care ar fi vrut să fie cucerită de fasciști, dar n-a fost să fie”. Importul de conserve de crabi de la letoni este contraindicat pentru că muncitorii urinează în cazane. Este prezent și conflictul dintre generații. Valia face cam tot ce pofteste cu părinții și se hrănește cu bețe chinezești, anume ca să termine ultimul și să fie vasele gata spălate. Dan Aștilean, tatăl, nu mai înțelege nimic, motiv pentru care se lasă ucis în gând de propriul lui fiu. Joacă subțire Dan Aștilean, meru în defensivă, oricât de agresivă ar fi partitura, atât rolul Tatălui, cât și Al doilea căpitan. După atâtea reconstituirii judiciare ridicole cu actori amatori de anvergura lui Valia (interpretat imperturbabil, neimplicat, foarte “serios” pe măsură ce situația dramatică era mai neresorioasă de Marius Manole), te simți ca în **Visul unei nopți de vară** de Shakespeare, unde meșteșugarii Atenei încropesc cea mai

proastă trupă de teatru din univers pentru nunțile de la palat. Impresionantă prin consistență și vitalitate este și interpretarea. Felix Alexa are pentru fiecare actor unul sau mai multe momente de forță, încât spectacolul poate fi privit și ca o succesiune de minirecitaluri actoricești. Primul este Răzvan Vasilescu, nevroticul căpitan de poliție care conduce ancheta până în clipa morții, atât de ridicolă, încât iarăși ți se face rușine că trebuie să râzi. Este teribil pe crizele de nervi care îi și aduc moartea, dar în felul acesta se plasează exact pe umorul sinucigaș al fraților Presniakov. Dana Dogaru face mare succes nu atât în mama lui Valia, cât în chelnerița din Restaurantul japonez obsedată că, înainte

de moarte, tânărul i-a șoptit ceva la ureche din care nu s-a auzit decât „miseru...”. Evident, era vorba de expresia “mi se rupe”. Actrița atinge cota maximă când interpretează un cântec “japonez” scris de Ada Milea. Mai tinerii Vlad Logigan (Verhușkin și Scenaristul), Elias Ferkin (Zahirov și Bucătarul) și foarte tinerele Iulia Colan (meru alta în cele trei roluri diferite), Xing Elena Ling (Liuda) aduc o stare de bună dispoziție în contrast comic cu gravitatea de fond a împrejurărilor. Modern și ritmat prin excelente proiecții video care țin locul decorului (scenografia Diana Ruxandra Ion), **În locul victimei** nu va lua niciodată Premiul Uniter, dar va umple sălile.

Politică

DEMOCRAȚIA HUIDUIELII

BOGDAN TEODORESCU

O

Oamenii politici din România au fost huiduiți, la Iași, cu ocazia celebrării unui număr impar de ani de la Unirea Principatelor. Nimic spectaculos aici și nimic nou. În principiu, în ultimul an de mandat, liderii politici sunt huiduiți. Chiar dacă se află într-o oarecare opoziție ca Mircea Geoană, care încă nu a aflat exact ce are de făcut și cine anume îl va băga la guvernare. PD-ul sau PNL-ul, fiindcă PSD-ul cu el în frunte nu are nici o șansă.

Pe de altă parte, trebuie să remarcăm că printre cei huiduiți se află în premieră (s-a mai întâmplat de vreo două ori, dar nu foarte vizibil) președintele Traian Băsescu.

De ce e important acest detaliu? Deoarece demonstrează că strategia șefului statului de a se disocia total și efectiv de restul clasei politice se pregătește să eșueze. Cetățenii l-au tratat pe Traian Băsescu la fel ca pe Călin Tăriceanu sau pe mai micul Mircea Geoană. Unii l-au plăcut, cei mai mulți nu și s-au comportat în consecință. Din această huiduială nu se poate trage concluzia serioasă că președintele are probleme sau că realegerea pe care și-o dorește atât de mult ar fi compromisă. Ci doar se poate constata că întreaga campanie pe care o duce de trei ani pentru discreditarea clasei politice îl lovește și pe el, parte integrantă a acestei clase.

În toată istoria sa politică, Traian Băsescu a jucat tot timpul cu majorități și, în principiu, a fost alături de cei mulți împotriva celor puțini. Poporul vs. oamenii politici este o astfel de dihotomie, iar Băsescu a avut mereu grijă să-și afirme atașamentul față de

popor, aflat mereu, după domnia sa, într-o competiție cu vârfurile ierarhice, toate nedemne de postura în care se aflau. Enunțând mereu vinovați pentru orice se întâmpla rău în ministerul său, în partidul său, în primăria sa sau în țara sa, Traian Băsescu se elibera de vină și devenea parte a victimelor sau, dacă reușea, un soi de răzbunător al acestora. Niciodată nu a fost vinovat de nimic. Tot timpul vina a aparținut unei mizerabile clase politice, clase de funcționari, clase de sindicaliști, care prin corupția, ticăloșia și incompetența lor au provocat mari daune morale, materiale sau structurale poporului, daune pe care el, Traian Băsescu, le identifica, le demască și le pedepsește. Ascensiunea sa este realizată datorită acestui mesaj. Într-o țară fără vinovați, fără corupți, fără incompetenți, el îi găsește și îi arată. Sunt mereu ceilalți... Ceilalți care trebuie să plătească pentru rele. El nu are de ce să plătească, fiindcă el este cel care a făcut lumină.

El este cel care a vorbit. El, singur, împotriva tuturor.

Construcția este corectă și a funcționat. În timp ce restul politicianilor, din putere și din opoziție, mergeau în jos, Băsescu supraviețuia acolo sus. Ei erau huiduiți, el era aclamat. În noaptea de Revelion se pare că a fost deja altfel. Dacă nu huiduieți, măcar indiferență, iar acum, la Iași, Traian Băsescu a redevenit ceea ce este de fapt. Om politic. Dintr-o clasă politică, în principiu, nu foarte agreată de majoritate. Dacă tendința se confirmă, atunci vom asista la o schimbare de strategie de imagine, deoarece păstrarea vechii formule ar deveni sinucigașă.

LICEU, CIMITIR AL TINERETII MELE

Despre numărul 206/24-30 ianuarie 2008 al „Dilemei vechi” se poate spune, fără teamă de eroare sau exagerație, că reprezintă o apariție unică. Nu neapărat valoric vorbind, ci din perspectivă strict calendaristică, dat fiind faptul că, la mijlocul acestui ianuarie, săptămânalul de tranziție fondat de Andrei Pleșu sărbătorește împlinirea unei vârste adolescente: 15 ani – fapt care se întâmplă, nu-i așa?, o singură dată-n viață oricui, fie el om sau publicație. La aniversară, dilematicii se simt cutreierați de oarece nostalgii retrospective – inerente momentului, aș putea pentru ca să zic –, iar acest sentimentalism cu față umană naște nouă pagini de revistă (9-16 și, respectiv, 23) care se constituie într-o antologie subiectivă de texte ce au jalonat, vreme de trei lustri, traiectoria în spațiul public a „Dilemei” și a variantei sale mai noi, „Dilema veche”.

Am parcurs-o animat, la rândul-mi, de pusee nostalgice, pentru că mă număr printre aceia care, timp de 765 de săptămâni, au inclus

„Dilema” (veche ori pur și simplu) printre bucuriile statomice ale existenței lor efemere și nu foarte încercate de alte satisfacții. Am avut, recunosc, și o curiozitate drăcoasă: găsi-voi, oare, printre textele antologate, vreunul dintre cele care, la ora apariției numărului dedicat lui Eminescu, au făcut vâlvă în mediile noastre intelectuale cu profil umanist și au stârmit, eufemistic vorbind, controverse? Știți dumneavoastră, povestea aceea care oscila fragil între demitizarea imaginii stereotipe și an-chilozante de „poet național” a celui care a scris *Odă. În metru antic* și detractoratul juvenil și prăpăstios. Vroiam să văd dacă revista își mai asumă sau nu acel demers mai mult decât iconoclast, fie ca opțiune durabilă peste ani, fie ca eroare circumstanțială. N-am găsit ce căutam și sper că nu din pricina vreunui puseu subit de orbul găinilor. Păstrez pentru mine ce am dedus din această omisiune (involuntară?, voluntară? – nu vom ști niciodată...).

În rest, „Dilema veche” se înfățișează, și în acest cel mai recent număr, atractivă și egală cu ea însăși în tot ceea ce – tradițional, deja – reprezintă farmecul discret al aparițiilor sale, cu lucruri bune, foarte bune și mai puțin bune, după cum e naturelul simțitor al oricărei publicații. Fiindcă, așa cum, plin de umor, remarcă pe prima pagină Andrei Pleșu: „Există un chip tragic al dilemei (orice am face, iese rău!) și unul tonic (orice am face, nu mai poate să iasă decât bine!).” Aserțiunea este valabilă pentru toate dilemele lumii de la origini până în prezent, inclusiv pentru

revista cu același titlu.

La final, cuvenitul LA MULȚI ANI! și urări colegiale, dar sincere, de succes în continuare!

Textul cel mai șocant din numărul 3/24 ianuarie a.c. al revistei „Cultura” poartă titlul *Geniu sau aburi alcoolici? Aburi alcoolici!*, este semnat de Elena Vlădăreanu și reprezintă contribuția sa prețioasă la o anchetă redacțională dedicată unuia dintre miturile perene ale istoriei literare: relația dintre dipsomanie și creație. Asediată intempestiv de o iritare vag psihanalizabilă, autoarea îl ghilotinează scurt, din senin, din iarbă verde, pe Nichita Stănescu – omul și opera, deopotrivă –, grăind astfel: „Nu-mi place și nu mi-a plăcut niciodată. Sunt din ce în ce mai puțin convinsă că acolo e metafizică și mai mult convinsă că, de fapt, sunt aburi alcoolici. Scenariu: artistul bea primul pahar de votcă și nu se întâmplă nimic. Mai bea unul. Încă unul. Cu cât pa-

harele se înmulțesc, cu atât nodurile se strâng mai tare: pe șervețele, pe bucăți de hârtie crâmpoțite, verbal, comunicate prietenilor, pregătiți cu hârtie și pix, să noteze. Impresionant. Măreț. Uluitor.”

Of course, prin Constituție, toți avem dreptul la libera exprimare a opiniei. Minime rațiuni deontologice, însă, ne incubă tuturor, complementar, și obligația susținerii cu argumente a opiniei în cauză, oricât ar fi ea de liberă. Suntem niște intelectuali, doar, ce pana noastră?! Or, miștocăreala zglobie, resentimentul pamfletar și idiosincraziile forjate în anii grei ai studiilor liceale nu prea țin loc de argumente. Pot empatiza cu împrejurararea dezagreabilă că Elena Vlădăreanu a avut o adolescență traumatizată („...Când ajungeam la Nichita mă blocam. Citeam. Mă blocam. Citeam. Mă blocam. O luam de la capăt. (...) Tot nu înțelegeam. Eram terorizată că la BAC voi da peste el.”), îi pot împărtăși regretul că n-a izbutit să-l împacheteze și pe poetul Necuvințelor într-un ingenuu verdict axiologic de tipul „Sadoveanu e bullshit și grafoman”, pot admite chiar faptul că lectura aprofundată a „zeci de studii..., cărți și articole de prin reviste..., sute de pagini de teoria literaturii” nu i-au fost de nici un folos – se întâmplă!... –, dar de aici până la tentativa de *demolatio in integrum*, în cinci-șase fraze apodictice și țâfnoase, a unui scriitor de talia lui Nichita Stănescu e cale lungă, drum de fier. Sau de fiere...

Altfel, acest număr din „Cultura” oferă cititorului câteva pagini de real interes, între care o dezbatere aprinsă, polemică, pe alocuri – ceea ce e foarte bine! – privind cartea lui Sorin Lavric *Noica și mișcarea legionară*, articolul lui Cătălin Sturza *Literatura împotriva ecologiei sau cum se face munca murdară în critica literară* (despre pericolul tămâierii ditirambice și, *ipso facto*, compromițătoare a unor cărți care reprezintă, „de la un capăt la celălalt, o linie moartă, vid cosmic, zero absolut”), considerațiile incitante ale lui David Iliina despre *Oameni și bagaje* și nu numai. (CRITIAS)

NAȘUL VERSUS CORLEONE

Contre-pied

GELU NEGREA

O stafie umblă prin fotbalul românesc – stafia strănirilor... (Ați recunoscut, desigur, parafraza faimosului incipit al unuia dintre puținele texte izvodite vreodată de mintea unui om care au făcut istorie în înțelesul propriu și efectiv al sintagmei. Nu spui cine este autorul – persoană însemnată, dar *nomina odiosa!* – și nici titlul lucrării, fiindcă ar fi păcat de Dumnezeu să întinez miracolul imaculat al acestei ierni fabuloase, adăugând încă unul la, deja, prea multele coșmaruri ale vieții noastre cea de toate zilele, plus nopțile aferente...). După această introducere cu duioase arome intelectuale, să revenim la oile noastre fotbalistice, nu foarte bărsane, dar năzdrăvane cât cuprinde. Precizez că, dacă v-ați gândit automat la Gigi Becali, ați procedat grăbit, însă, fundamental, nu sunteți în eroare: e vorba și de Steaua în pozițiile care urmează, dar nu numai. Pentru că, boieri dumneavoastră, siguramente ați băgat de seamă faptul că întreg soccerul autohton este

cuprins, la această oră astrală a devenirii sale, de febra internaționalizării. Cu orice preț și la orice prețuri în valută forte. De la năvălirile etniilor migratoare, meleagurile carpato-danubiano-pontice n-au mai cunoscut un asemenea aflus de străini pe metru pătrat. Fobaliști pe care lumea nu poate să-i mai încapă vin de-nucă pământul din Giulești și până-n Groapă (scuzați, n-am găsit altă rimă...). Chestia cu întunecatul – v-ați prins, fără îndoială – reprezintă o aluzie subtilă la culoarea pielii celor mai mulți dintre ei și consemnează o pură realitate statistică, fără nimic de natură să violeze. Doamne ferește, normele sacre ale corectitudinii politice. Masivul contingent de afro-amerindieni, completat pe ici-pe colo, și anume prin punctele esențiale ale clasamentului primei Ligi, de suedezi, unguri, francezi, portughezi, letoni, lituanieni, sârbi, bosniaci și alte neamuri binecuvântate cu gleznă fină și șut năpraznic este menit să ridice pe noi culmi de performanță și progres fobalul din competiția internă și să ofere temeieri proaspete speranțelor în evoluții ceva mai convingătoare ale teamurilor românești în disputele continentale. Experimental C.F.R. Cluj pare a îndreptăți, până una-alta, optimismul cvasi-general și, cu deosebire, pe-al domnului Mitică Dragomir, cunoscut și sub nu-

mele conspirativ Corleone, cel care păstorește tot ce mișcă pe iarba verde a Ligii I, pasibilă, în noile condiții, de a crește în calitate și prestigiu, acum și-n veacul vecilor, amin (în traducere, așa să fie)!

În iureșul acesta de entuziasm, cineva face notă discordantă: Mircea Sandu, președintele Federației Române de Fotbal, beneficiar, la rândul său, al supranumelui de glorioasă extracție italo-cinematografică, Nașul. Deoarece pe el îl preocupă, în mod special, grija Naționalei lui Pițurcă și a urmașilor urmașilor lui, M. S.-Nașul semnaleză corect posibilul impact negativ pe care depopularea campionatului intern de valoroase elemente bășinașe îl poate avea

asupra nivelului nostru de reprezentare în competițiile inter-țări – campionate mondiale și europene în speță. Și are dreptate să fie îngrijorat, deși știe bine că nodul gordian nu este, în sine, numărul mare de strănieri aterizați pe-acilea, ci prețul prohibitiv la care au ajuns, conjunctural și artificial, jucătorii români de toate diviziile și calibrele. Am o veste bună pentru Mircea Sandu: rigorile economiei fotbalistice de piață vor soluționa pe cale naturală problema! Aveți puținică răbdare...